

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete 15 hp – Journalistik

Tjuv, polis och bortglömda offer

En innehållsanalys av Helikopterrånet i svensk kvällspress mellan 2009 och 2010

*Författare: Gustav Backlund
Författare: Rasmus Björe*

*Handledare: Anna Edin
Examinator: Anette Forsberg*

*Termin: HT18
Ämne: Journalistik
Nivå: Kandidat*

Abstract

Author: Gustav Backlund & Rasmus Björe

Title: Thieves, cops and forgotten victims – a content analysis of the helicopter robbery in Swedish tabloids between 2009 and 2010

Location: Linnaeus University

Language: Swedish

Number of pages: 43

The purpose of the study was to examine how Sweden's two biggest tabloids, Aftonbladet and Expressen, frame spectacular crime and specifically how they covered the Helicopter robbery that occurred in 2009. We identified three main participants in the story, the police, the culprits and the victims. We examined how much and what kind of space the identified participants were given and how the two newspapers constructed the participants in a dramaturgic sense.

Using a quantitative content analysis method we found that the time period included 433 articles in both newspapers. From the original articles, we picked and examined 19 articles with a qualitative content analysis method and also used framing theory in order to be able to examine how the participants were portrayed in Aftonbladet and Expressen.

The culprits were given far most space in both Aftonbladet and Expressen. The study show that the police was given second most space and that the victims were hardly ever written about at all, in contrast to recent studies showing that victims of crime often are depicted as the main character in articles regarding crime. The results also show that the story as a whole carried a lot of resemblance to the classic Hollywood movie plot. The police were portrayed as incompetent, creating a conflict within the justice system community. The culprits were portrayed as the protagonist of the story with highly competent features, whilst the victims were portrayed as scared and helpless.

Nyckelord

Helicopter robbery, crime journalism, media and crime, framing theory, tabloid, Aftonbladet, Expressen, spectacular crime, police, victims, culprits

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
2 Bakgrund	2
3 Teori och tidigare forskning	3
3.1 Gestaltningsteori	3
3.2 Nyhetsvärderingsteori	6
3.3 Om medier och brott	8
3.4 Berättartekniker, dramaturgi och nyhetsjournalistik	11
3.4.1 <i>Hollywoodfilmen och dramaturgi</i>	11
3.4.2 <i>Nyhetsjournalistiken och berättartekniken</i>	12
3.5 Sensationsjournalistik	13
3.6 CSI-effekten	14
3.7 Sammanfattning	15
4 Metod	16
4.1 Kvantitativ innehållsanalys	16
4.2 Kvalitativ innehållsanalys	18
4.3 Kombinerad kvantitativ och kvalitativ undersökning	19
5 Material och urval	20
5.1 Urval och avgränsningar	20
5.2 Variabler och tolkningsprinciper	21
5.3 Val av artiklar för kvalitativ analys	22
5.4 Studiens giltighet	23
5.4.1 <i>Forskningsetik</i>	24
6 Resultat och analys	25
6.1 Kvantitativt resultat och analys	25
6.1.1 <i>Gärningsmännen (V1)</i>	25
6.1.2 <i>Polisen (V2)</i>	26
6.1.3 <i>Offer (V3)</i>	27
6.1.4 <i>Analys</i>	27
6.2 Kvalitativt resultat och analys	29
6.2.1 <i>Inkompetenta poliser</i>	29
6.2.2 <i>Kompetenta rånare</i>	32
6.2.3 <i>Tv-mannen och Kampsportaren</i>	34
6.2.4 <i>Livrädda och bortglömda offer</i>	37
7 Slutsats och diskussion	39
7.1 Framtida forskning	43
Referenser	44
Bilaga 1	I
Aftonbladets artiklar	I

1 Inledning

Hösten 2009 inträffar ett av svensk kriminalhistorias mest spektakulära brott någonsin, Helikopterrånet, ett rån som fick global spridning. *CNN* beskriver händelsen som “[...]daring cash depot raid” (*CNN*, 2009), *The Guardian* använder rubriken “Gang use helicopter in Hollywood-style raid on Swedish cash depot” (*The Guardian*, 2009) och även *BBC* (2009) skriver om det dramatiska händelseförloppet i Västberga.

Reaktionerna i svensk press låter heller inte vänta på sig, spekulationer om hur mycket pengar rånarna fick med sig drar igång och polisen kritiserar av branschpersoner. En artikel från *TT*, men publicerad på *Sydsvenskan* senare på kvällen rubriksätts med orden “Militär precision vid helikopterrån” (*Sydsvenskan*, 2009). Samma dag kan det konstateras att fallet Helikopterrånet, eller nästintill legenden om det, skrivit in sig i både Sveriges och världens historieböcker som ett av de mer spektakulära brotten i modern tid.

Enligt vår uppfattning kan vissa brottslingar, aktiva som inaktiva, tillskrivas en slags rockstjärnestatus. Clark Olofsson som var med och tog gisslan vid ett bankrån på Norrmalmstorg i Stockholm är ett exempel, Lars-Inge Svartenbrandt ett annat. I mer modern tid finns också exempel på före detta kriminella som lämnar sin brottsliga bana för en karriär inom film och media. Liam Norberg, som blev känd för en bred publik i Sverige i mitten på 90-talet genom filmen *Sökarna*, greps en månad innan filmen gick upp på biografer för ett värdetransportrån. Dragomir Mrsic, mest känd för sin roll som Mrado Slovic i filmen *Snabba Cash*, dömdes till tre års fängelse för det uppmärksammade värdetransportrånet mot Gotabanken 1990, ett rån han utförde med just Liam Norberg. I TV-programmet *Stoppa Tjuven* ger den före detta yrkeskriminella rånaren Anders Adali tips på hur brott kan förebyggas. Även om alla ovanstående nämnda är exempel på sådana som faktiskt lämnat sin kriminella bana, ger det en indikation på att det finns en korrelation mellan brottslighet, medier och kändisskap.

Att spektakulära händelser har en särställning inom journalistiken är inget nytt. Enligt Ghersettis (2012) nyhetsvärderingsteoretiska punkter är just sensation och avvikelser en viktig komponent för hur medierna väljer sina nyheter, samtidigt ses brott som socialt avvikande (Lindgren & Lundström, 2010). Kombinationen sensation och socialt avvikande beteende, skapade en spännande följetong i de svenska medierna med Helikopterrånet mitt i dramats epicentrum. Enligt Ester Pollack kan brottsjournalistiken

anta en rad olika roller, där en av rollerna kan utgöra ett slags “subversivt hot mot lag och ordning” (2001, s. 11). Vad Pollack menar är att medierna genom sin rapportering, kan medverka till att inspirera till och glamoriserar brott.

Ett brott som Helikopterrånet innehåller olika aktörer; gärningsmännen som är med och utför och planerar själva rånet, polis, åklagare och domstolsväsendet som representerar rättsstaten och ska försöka lösa brottet och utdela påföljd, och den tredje aktören, offren, som blir utsatta för brottet. Vid sidan står medierna som rapporterar, bevakar och skildrar. Vi anser att det även är viktigt att studerna mediernas rapportering om brottslighet som anses vara spektakulär och inte bara grov, så som exempelvis mord. Vi menar att denna studie kan tillföra en ökad förståelse för hur historien om ett spektakulärt brott kan se ut i kvällspressens rapportering. I takt med att samhället förändras, förändras även brottsligheten i det. Därför anser vi det relevant att undersöka hur den brottsligheten omskrivs, med Helikopterrånet som exempel.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna C-uppsats är att undersöka hur kvällspressen gestaltar spektakulär brottslighet, mer specifikt ämnar vi undersöka Helikopterrånet. Med utgångspunkt i gestaltningsteori, nyhetsvärderingsteori och berättarteknik, vill vi undersöka hur dramaturgin konstruerades i samband med Helikopterrånet i *Aftonbladet* och *Expressen*. Metodmässigt genomförs en kvantitativ såväl som en kvalitativ innehållsanalys, med fokus på händelsens aktörer. Det övergripande syftet kan således konkretiseras i två frågeställningar:

- Vilket och hur stort utrymme får de olika aktörerna i kvällspressens rapportering?
- Hur gestaltas aktörerna, alltså gärningsmän, offer och polis?

2 Bakgrund

Det här kapitlet ämnar beskriva vad som enligt tingsrättens dom skedde i samband med rånet, hur gärningsmännen identifierades av polis samt vilka påföljder som utdelades av tingsrätten. Klockan 05.18 den 23 september 2009, landade en helikopter på taket till G4S:s värdedepå i Västberga utanför Stockholm. Helikoptern, som stals tidigare samma

morgon, släppte av tre män som tog sig in via den glaskupol som fanns på taket. Männerna som var tungt beväpnade slog sönder glaskupolen och tog sig in i värdedepån med hjälp av stegar. Inne i G4S:s lokaler befann sig samtidigt 26 personer anställda av företaget, varav 14 var inne i ett uppräkningsrum. Samtidigt som gärningsmännen började spränga sig in i uppräkningsrummet evakuerades personalen. Till slut lyckades gärningsmännen ta sig in i uppräkningsrummet, där de sammanlagt fick med sig 39 miljoner kronor i säckar som sedan bars upp till helikoptern.

Samtidigt som händelsen utspelade sig i Västberga gick larmet hos polisen. Polisens egna helikoptrar fanns på en bas vid Myttinge på Värmdö. När polisens piloter tog sig ut till sina helikoptrar upptäcktes vad de uppfattade vara en bomb i anslutning till helikopterbasen. Det visade sig senare vara bombattrapper som placerats ut och enligt åklagaren hade attrapperna placerats där för att sabotera polisens insats mot gärningsmännen i Västberga. Det hade också placerats ut kedjor vid vägar i anslutning till G4S:s lokaler i Västberga, även det menade åklagaren var ett sätt för gärningsmännen att sabotera för polisen. Helikoptern som användes vid rånet hittades senare samma morgon övergiven, norr om Stockholm. En av orsakerna bakom att polisen lyckades identifiera en grupp misstänkta gärningsmän var genom en omfattande tömning av samtalslistor från olika telefonoperatörer. Totalt identifierades 14 mobiltelefoner som hade använts i samband med natten för rånet.

Den 19 juli 2010, nästan tio månader efter rånet, åtalades tio personer för delaktighet i Helikopterrånet. Den 2 augusti inleddes rättegången vid Södertörns tingsrätt och drygt en månad senare, den 8 september avslutas den. Sju av de tio åtalade fälldes senare för inblandning i rånet i varierande grad. Sex personer fälldes för grovt rån, och fick fängelsestraff på mellan ett och sju år. Utöver de sex som fälldes för grovt rån fälldes även en man för skyddande av brottsling. Tre personer friades helt av tingsrätten (Södertörns tingsrätt i mål B 11738-09).

3 Teori och tidigare forskning

3.1 Gestaltningsteori

Entman presenterade 1993 ett förslag för hur ”framing” fungerar i praktiken. Definitionen ”framing” kan på svenska översättas till gestaltningsteori (Shehata 2015, s.

359). Shehata menar att Entmans förslag från 1993 är den definition av gestaltningsbegreppet som citerats mest av forskare (2015, s. 361), vilket gjort att även vi valt att använda oss av den. Teorin erbjuder ett sätt att beskriva kraften i en kommunicerad text. Genom att analysera hur gestaltningen ser ut kan sättet som information förmedlas förstås på ett mer djupgående plan. Gestaltningsteorin utgår från två fundamentala nyckelord; ”selection” och ”salience” (urval och uppmärksamhet). Att gestalta innebär med andra ord att välja ut vissa aspekter av en upplevd verklighet och göra dessa aspekter mer framträdande i en kommunicerad text. Entman (1993) hänvisar till Gamson (1992) och menar att gestaltning diagnostiserar, utvärderar och beskriver. Detta görs genom fyra funktioner:

- Definierande av problemet.
- Bestämmande av anledningar till problemet, som tillskrivs för- och nackdelar, ofta baserade på kulturella värderingar.
- Moraliserat dömande.
- Förslag för hur problemet löses.

Dessa funktioner menar Entman kan återfinnas i en och samma mening för att sedan inte finnas alls i andra stycken (1993, s. 52). Vidare beskrivs hur gestaltningen kan ta form på olika platser. Med platser menas i detta fall steg i kommunikationsprocessen. Dessa utgörs av ”kommunikatören”, ”texten”, ”mottagaren” och ”kulturen”. Samtliga styrs av egna ramverk inom gestaltning. Kommunikatören tar beslut kring vad som ska sägas och vad som ska utelämnas. Huruvida dessa val är medvetna eller omedvetna är ovidkommande. Texten i sig innehåller (eller innehåller inte) nyckelord, fraser, stereotypiserade bilder, tematiskt laddade meningar och information som i sig bär ramar för gestaltning. Mottagaren i sin tur har egna ramar att utgå ifrån som antingen överensstämmer eller går emot kommunikatörens. På samma sätt kan ramarna stämma överens med eller gå emot textens ramar. Sist återfinns kulturen som tre tidigare nämnda platser finns i. Det är i kulturen som ramar för gestaltning på visst sätt ”föds” (Entman, 1993, s. 52f).

Gestaltningsteorin används inom flera olika forskningsområden och har fötts utifrån olika discipliner. Det var sociologen Gaye Tuchman som var bland de första att använda teorin i forskningssyfte. ”Frame” användes då som ett sätt att illustrera nyheter och

förklaras genom termen "ett fönster mot omvärlden". Människor nyttjar med andra ord nyheterna för att skapa en bild av verkligheten utanför sig själva. Det görs dock klart att detta fönster inte på något sätt kan anses vara objektiv (Tuchman, 1978 i Shehata, 2015, s. 360). Forskare har ägnat mycket tid åt att hitta olika gestaltningar och en systematisering kring de har vuxit fram. Shehata menar att dessa gestaltningar orsakas av medvetna och omedvetna val i det journalistiska arbetet (Shehata 2015, s. 361). Gestaltningarna kan hittas i all form av nyhetsrapportering och beskrivs formas av vad som kan benämnas som medielogik, alltså de journalistiska värderingar, rutiner och praktiker som bygger en nyhetsredaktion. En gestaltning, bland många andra, som har utpekats som vanligt förekommande i nyhetsredaktioner är konfliktgestaltningen. Denna gestaltning ses i händelser där två eller fler aktörers konflikt är det viktiga i den journalistiska dramaturgin. Konflikt mellan politiker beskrivs exempelvis vara mer intressant att rapportera om än enighet mellan politiker (Shehata, 2015, s. 362). Ytterligare en gestaltning som fått mycket utrymme är den som kallas "game/strategy frame" (politiska spel eller strategigestaltningen). Politik gestaltas som ett spel mellan politiker och ses tydligast i närhet till val eller omröstningar (Shehata, 2015, s. 363).

En viktig del av gestaltningsteorin är att se närmare på vilka effekter gestaltningen har. Iyengar (1991, s. 14) skiljer gestaltningen av samhällsproblem i två kategorier, tematiska och episodiska gestaltningar. Att gestalta nyheter hittas som tidigare nämnt i all nyhetsrapportering, vilket gör att de två kategorierna kan appliceras på vad som benämns som generella gestaltningar. Generella gestaltningar innefattar exempelvis fattigdom såväl som kriminalitet, sjukvård såväl som skolfrågor etcetera (Shehata, 2015, s. 364). Tematiska gestaltningar syftar till att sätta enskilda händelser in i ett större sammanhang medan den episodiska gestaltningen sätter ett huvudsakligt fokus på en enskild händelse (Iyengar 1991, s. 14). Vidare beskriver Shehata (2015, s. 365) att flera studier visar att om en konsument exponeras för flera olika gestaltningar av samma händelse, vad som kallas för "competitive framing", kan en opinionsbildande effekt försvagas. Detta gäller främst för politiska gestaltningar. När flera olika problemformuleringar (gestaltningar) cirkulerar i nyhetsrapporteringen är nyhetskonsumenten benägen att ta till sig den formulering som ligger konsument närmast, sett från ett värderingsperspektiv. Gestaltningsteorin är relevant för oss då vi dels vill undersöka vilket utrymme våra aktörer får och vad som sedan görs med det

utrymmet. Det som gestaltningsteori då erbjuder är ett ramverk för hur aktörer porträtteras.

3.2 Nyhetsvärderingsteori

I det tidigare avsnittet beskrevs hur medier och brottslighet samspelar och hur det tar sig uttryck i nyhetsvärderingen. För att få en bredare bild av hur nyheter skapas presenteras här de teorier som ofta anses ligga till grund för nyhetsproduktionen. Vad som blir en nyhet kan diskuteras utifrån olika utgångspunkter. Medan vissa menar att nyheter utgörs av vad som har allmänintresse menar andra att en nyhet handlar om en aktuell händelse som inte ännu är känt för allmänheten. Viktigt är att nyheten handlar om något som faktiskt har hänt och stämmer överens med sanningen, medier har liknats vid fönster som på ett objektivt sätt ger bilder av verkligheten (Ghersetti, 2012, s. 205). Det har dock argumenterats för att verkligheten är för komplex för att speglas. Det som presenteras av medierna är snarare en bild av verkligheten. Med detta sätt att se på nyhetsvärdering och nyheters presentation kan det sägas att nyheterna är medskapare till verkligheten. Den bilden kan vara ett sätt för människor att agera utifrån, istället för sina egna erfarenheter. Detta leder oss in på begreppet ”gatekeeping” som blivit ett sätt för forskare att beskriva processen kring vad som blir nyheter och vad som inte blir nyheter. Nyhetsvärdet i en text testas kontinuerligt under hela processen (Ghersetti 2012, s. 206). Shoemaker och Vos (2009) listar fem nivåer där nyhetsvärdet testas:

- Hos journalisten eller redaktören.
- I rutinerna som finns inom nyhetsproduktion.
- I organisationen.
- På medienivå där Shoemaker och Vos (2009, s. 76) beskriver det som att marknaden avgör vad som är finansiellt gångbart. “If the market demands sensationalism, that’s what it gets.”
- På samhällslevelig nivå.

När det kommer till mer konkreta metoder för bestämmande av vad som har nyhetsvärde beskrivs ytterligare fyra punkter. Händelsen ska ha närhet till publiken, vilket innefattar närhet i tid, rum och kultur. Detta är förknippat med aktualitetsbegreppet, alltså hur aktuellt det är för den tänkta publiken att ta del av rapportering kring en händelse. Huruvida händelsen är sensationell eller avvikande är

också av vikt för att en händelse ska bli en nyhet. Publiken informeras kring något som den inte är van vid att se, vilket leder till intresse. En vanlig feltolkning kring detta är att händelsen ska vara av negativ natur. Rapportering kring negativa händelser är vanliga, men det finns även exempel där positiva sensationer får utrymme i den dagliga rapporteringen. Normen är dock att kriminalitet, olyckor och krig utgör störst del av sensationsberättande. Utöver dessa två punkter nämns även elitcentrering och förenkling (Ghersetti, 2012, s. 212f). Händelser med personer i maktpositioner tenderar att bli nyhetsstoff. Inkluderade i denna grupp är nödvändigtvis inte bara människor med reell makt utan även personer som lyfts upp utifrån ett populärkulturellt plan, exempelvis skådespelare, artister och idrottsstjärnor. Gällande aspekten kring förenkling tenderar medier inte att skriva om komplicerade processer utan snarare om de komplicerade processernas konsekvenser. Med andra ord rapporteras det hellre om ett specifikt brott eller kriminellt agerande än de bakomliggande faktorerna till att den typen av brott sker (Ghersetti, 2012, s. 212f).

Enligt Ghersetti (2012, s. 207) definierar Shultz (1976) viktiga händelser på tre sätt. De ska beröra majoriteten, ha existentiell betydelse eller ha varaktiga konsekvenser. Det är dock omstritt huruvida nyhetshändelser följer dessa ramar eller inte. Ofta handlar nyheter om ämnen som nyhetskonsumenten gärna läser om, snarare än information som uppmanar nyhetskonsumenten att själv skapa egna uppfattningar kring samhället. Detta motsatsförhållande kan medföra till att nyhetsproduktion dras mot att rapportera om sensation och dramatik. Nyheter av denna typ beskrivs attrahera en större publik (Ghersetti 2012, s. 208). Vi ser alltså hur en kommersialisering inom mediebranschen brett ut sig, där mediernas lönsamhet står i fokus. Tidningar som inte hänger med och attraherar publik läggs ner. För att detta inte ska ske främjas nyheter som just attraherar den större publiken. Sensation och drama prioriteras över vikt och relevans (Ghersetti, 2012, s. 209). En annan aspekt att sätta vikt vid är att samhället i större utsträckning har medialiserats, alltså att nyhetsförmedlare i viss mån bestämmer reglerna för hur information kommuniceras. De aktörer som informationen berör eller skapas av får därför anpassa sig till just detta (Ghersetti, 2012, s. 210).

Urvalsprocessen kring nyheter utgår från innehållet och form. Innehållet består av personerna, händelsen och förhållandet dem emellan. Formen består av hur det innehållet framställs av redaktionen. Dessa två dimensioner överlappar varandra för att

skriva nyhetsnarrativet. Formen i sin tur delas in i två delar, den inre och den yttre. Den yttre formen handlar om hur nyheten anpassas till mediet, exempelvis layoutmässigt. Den inre formen handlar om hur nyheten formas på så sätt att en berättelse framträder utifrån en given dramaturgisk struktur och berättarteknik (Ghersetti, 2012, s. 215f). Nyhetsvärderingsteori är en relevant teori för oss då den undersöker vad som gör att en händelse blir en nyhet, vi ville applicera nyhetsvärderingsteori samspelade med kvällspressens bevakning av Helikopterrånet.

3.3 Om medier och brott

Brottsjournalistik har ett högt läs- och nyhetsvärde, då det dels är något avvikande och negativt, men även för att det passar nyhetsproduktionens villkor och mediedramaturgi (Pollack, 2001, s. 13; Jewkes, 2015, s. 78). I inledningen av uppsatsen nämndes en av de roller som brottsjournalistiken kan anta enligt Pollack (2001). Den första rollen var att medierna kan ses som ett hot mot lag och ordning genom att inspirera och glamoriserat till brottslighet. En annan roll är att brottsjournalistiken kan "reproducera" rättsstaten genom att skapa överdriven rädsla för brott för människor i samhället. Den tredje rollen syftar mer till det som oftast sägs vara en del av journalistikens samhällsuppdrag, att kritiskt granska makten. En fjärde roll är att brottsjournalistiken kan ses som en arena med kulturella konflikter, där funktionerna kan variera. Utöver brottsjournalistikens olika roller nämner även Pollack ett par exempel på hur just brott passar in i nyhetsproduktionen och mediedramaturgin.

- Att medierna själva kan bli en del av och gripas in i rättsmaskineriet och påverka vad som händer.
- Att medierna spelar en viktig roll för olika aktörer som har ett intresse för brott och straff, exempelvis politiker. Medierna ses som en arena som kan nå ut till en publik.
- Exempel finns också på hur medierna själva kan "exploatera men också själva iscensätta brottsliga händelser".
- Medierna kan själva bidra till att förändra lagstiftningar (Pollack, 2001, s. 13).

Men den journalistiska forskningen som finns på området fokuserar inte enbart på relationen mellan medierna, brottsligheten och samhället och vad för effekter de olika komponenterna har på varandra. I nästa kapitel presenteras den primära forskningen

kring nyhetsvärderingsteori. Samtidigt är nyhetsvärderingsteori ett brett begrepp, och som tidigare diskuterat komplext då det innefattar både nyhetsurval och nyhetsvärde. Inom forskningsfältet som rör medier och brott har Jewkes (2015, s. 49f) identifierat en rad punkter som ofta finns som komponenter i artiklar och inslag som rör just kriminalitet och brottslighet. Sammanlagt är det tolv kriterier, där vi kommer djupdyka i ett par. Ett par av kriterierna har sållats bort, exempelvis om sexualbrott och nyheter om barn, då dessa inte är relevanta för studien av Helikopterrånet. Ett par av kriterierna, såsom elitpersoner, närhet och förenkling finns med i kapitlet om just nyhetsvärderingsteori och har därför också tagits bort.

En av kriterierna som Jewkes (2015, s. 49f) nämner är tröskel (threshold). Med tröskel menas att en händelse måste ha ett visst mått av drama eller vikt för att klassas som en viktig händelse, oavsett om det är på nationell eller lokal nivå. Samtidigt kan tröskeln för en nyhet förflyttas hela tiden, då nya vinklar kan tillkomma och tas bort. Ett annat kriterium är förutsägbarhet (predictability), här kan både förutsägbarhet men även motsatsen användas. Mönster i brottslighet kan kopplas samman med problem på samhällsnivå och politiska förslag, samtidigt kan oförutsägbar brottslighet, som i denna studies fall Helikopterrånet, i sig bli en nyhet. Visuella spektakel och grafiskt bildspråk är också ett kriterium som Jewkes nämner. TV-nyheter har en högre trovärdighet hos mottagarna än vad tryckt press har, detta på grund av möjligheten att visa rörliga bilder som kan redogöra för ett helt eller delar av ett händelseförlopp. Däremot är det viktigt att poängtera att en stor del av tidningarnas publiceringar idag sker på webben, där även rörligt bildmaterial kan bäddas in i artiklarna.

Det har bedrivits en stor mängd forskning kring medierna och brottslighet samt deras relation till varandra. En stor del av den forskningen bygger just på brottsjournalistiken och dess olika former. Enligt Ester Pollack, framstår medierna och brottsligheten som ett "oskiljaktigt par" (2001, s. 11), en teori som enligt henne ofta är framförd inom både medie- och kommunikationsvetenskapen men också inom kriminologin. En del av forskningen har också undersökt hur stor plats rapportering kring brott har tagit i medierna. Enligt Pollack pekar en stor del av innehållsstudierna på att tv och radio generellt rapporterar mer om brott än vad pressen gör, samt att populära medier oftare tar upp brott än vad "kvalitetsmedier" gör (2001, s. 71). Pollack hänvisar vidare till en studie genomförd 1985 av Hvitfelt. Hvitfelt jämförde brottsrapporteringen i SVT:s

Rapport och *Aktuellt* med TV4-nyheterna (2001, s. 72). Hvitfelt konstaterade bland annat att TV4 exploaterade brottslighet och rapporterade mer frekvent om det än både *Aktuellt* och *Rapport*. Vidare såg Hvitfelt att TV4-nyheterna rapporterade kring våldsbrott och samtidigt som Aktuellt rapporterade i större utsträckning om sexualbrott. En av förklaringarna till detta föreslogs vara att våldsbrott är mer lämpat för en journalistisk dramatisering, samtidigt som sexualbrottsrapporteringen mer fokuserade på juridik och rådande lagstiftning.

Pollack (2001) såg medierna och brottsligheten som ett oskiljaktigt par, något som även sociologen och kriminologen Jewkes (2015) skriver, dock med betoning på relationen mellan medierna och polisen. Enligt Jewkes har polisen och medierna över tid vant sig vid att arbeta tillsammans. Enligt Jewkes har det även i framförallt USA och Storbritannien, bedrivits forskning kring hur medierna rapporterar kring brott och vad det gör med publiken. Forskningen visar att människor som grupp känner sig mer rädda för att bli utsatta för brott än vad de egentligen borde vara. Brottsrapporteringen är mer förekommande än tidigare i pressen, vilket har lett till att människor fått en felaktig uppfattning om förekomsten av brott i samhället, framförallt vålds- och sexualbrott (2015, s. 164f).

Enligt Pollack övertog brottsoffren den centrala rollen i brottsjournalistisk rapportering under 1900-talet, något som har fortsatt in på 2000-talet (2008, s. 430f). Det offerperspektivet som varit centralt i medierna har utökats till att inkludera anhöriga, kollegor och arbetsgivare. Ibland kan en hel ort som i Knutbyfallet, eller ett helt land, som efter mordet på Anna Lindh, få en slags offerroll. Lindgren och Lundström (2010) undersökte hur just brottsofferrapporteringen såg ut i svensk rikstäckande dagspress under 1995-2008, där både *Aftonbladet* och *Expressen* fanns med. Kvällspressen skrev generellt sett mer om brottsoffer än morgontidningarna, något som förklaras med deras "...inneboende tendenser till intimisering, emotionalisering och sensationalisering..." (Lindgren & Lundström, 2010, s. 24). De brottstyper där offren oftast fanns med i artiklarna var såna som handlade om mord, sexualbrott men även rån och stöld. Forskarna drog även slutsatsen att offer som drabbats av fysiskt våld eller övergrepp var den typen som det rapporterades mest om i de undersökta tidningarna. Offren som det skrevs om var också oftast unga, eller mycket unga. Vad gällde könsfördelningen omskrevs kvinnor i större utsträckning än män (Lindgren & Lundström, 2010). Vi är

medvetna om att offer för ett rån inte fullt ut går att jämföra med exempelvis ett mordoffer. Men vi anser ändå att forskningen som Lindgren och Lundström presenterat är relevant för vår uppsats, då vi även undersökte utrymmet som offren fick i vår studie.

3.4 Berättartekniker, dramaturgi och nyhetsjournalistik

3.4.1 Hollywoodfilmen och dramaturgi

Eftersom att Helikopterrånet anses vara ett av svensk kriminalhistorias mest spektakulära brott, ansåg vi att det var relevant att även använda oss av teorier som rör Hollywoodfilm och hur dess dramaturgi ser ut. En central del i mediernas skildring, eller dess fönster mot verkligheten, är hur händelser dramatiseras och vilka berättartekniker som ligger bakom. I det ovanstående kapitlet redovisas vilka komponenter som är viktiga för det nyhetsurvalet som sker. Gripsrud (2011) beskriver en av de mer klassiska dramaturgiska berättarformerna som finns inom populärkulturen, det vill säga Hollywoodfilmen. Först måste någon form av lockande inslag ske, följt av "presentation av hjältar, skurkar och deras konflikter". Sedan sker fördjupningen i handlingen innan det som beskrivs som "point-of-no-return" innan handlingen når en konfliktupptrappning för att sedan nå klimax (2011, s. 245). I en berättelse, oavsett om det är en fiktiv sådan, eller exempelvis en nyhetsartikel, finns ofta människor som på ett eller annat sätt tillför historien någonting. Kjell Sundstedt listar en rad olika karaktärer som ofta är förekommande i filmer (2005, s. 192f):

- Antagonisten, kan ibland enbart sätta igång själva historien, kan återkomma i slutet. Påbörjar konflikten.
- Protagonisten (hjäten), är ofta samma som huvudkaraktären. Står ofta i konflikt med antagonisten.
- Den nödvändiga schablonen, är oftast en liten roll i en film, men nödvändig för vissa situationer som uppstår där det är nödvändigt med generaliseringar.
- Skuggan, utvecklas åt samma håll som huvudkaraktären, kan antingen vara lik eller olik denne.
- Kontrasten, kontrasten utvecklas åt ett annat håll än huvudkaraktären, ofta någon som står huvudkaraktären nära i början av berättelsen vilket skapar en större kontrast i slutet.
- Närmaste relation, enligt Sundstedt en tydlig funktion. Någon som står huvudkaraktären mycket nära. Ett slags bollplank för huvudkaraktären.

- Likaren, en representant för det “vanliga”. Känslomässigt engagerar sig publiken ofta för huvudkaraktären, men likaren kan själv representera publiken. Finns även tillfälliga likare, som exempelvis i en film kan ställa frågor om en polisjakt eller dylikt.
- Femminutersfunktionen, den karaktären får publiken att pausa upp mitt i ett dramatiskt händelseförlopp, en pausfunktion. Kan vara någon som exempelvis säger något komiskt.
- Statister: folk som är i bakgrunden, men ska enligt Sundstedt ändå fylla en funktion för handlingen. Flera individuella karaktärer i en större folksamling.

Surette (2015) beskriver hur kriminella gestaltas både i underhållningsindustrin men också i medierna. Enligt honom framstår tre olika definitioner av karaktärsdrag. Den första är “psychotic super-male criminal” eller, den psykotiskt supermaskulina kriminella. Den psykotiske kriminella är ond, är intelligent och fysiskt väldigt stark. Enligt Surette beskrivs den karaktären som mer och mer våldsam sett över tid. Den andra definitionen är “business and professional criminals”, eller yrkeskriminella. Den yrkeskriminella är i framförallt amerikansk media kopplad till maffiaorganisationer, eller “organized crime”. Poängen i den definitionen, menar Surette är att brottslighet kan ses som ett yrke som vilket som helst. Den tredje framträdande definitionen är “victims and heroic criminals”, eller offer och heroiska kriminella, vilket är den minst frekventa karaktären, men har samtidigt enligt Surette funnits länge, med exempel som Robin Hood.

3.4.2 Nyhetsjournalistiken och berättartekniken

Eftersom vi intresserade oss för dramaturgi i rapporteringen av Helikopterrånet, ansåg vi att det var viktigt att beskriva hur nyhetsjournalistikens berättartekniker fungerar. Gripsrud (2011) menar att förhållandevis få enskilda nyhetstexter är utformade på ett klassiskt berättartekniskt vis. Men även om själva nyhetstexten, eller texterna, inte utformas efter den devisen, kan journalisterna över en längre tid skapa en medieföljetong eller ett mediedrama (2011, s. 246). Gripsrud exemplifierar genom att nämna politisk journalistik som ett exempel, då politiska konflikter ofta har ett liknande mönster i hur de rapporteras. Ytterligare en viktig aspekt i nyhetsdramaturgi är hur själva nyhetstexten konstrueras. I en mer traditionell berättelse beskrivs ofta händelseförloppet kronologiskt efter när i tiden något har skett. En nyhetsberättelse är

ofta inte konstruerad på det sättet. De viktigaste och mest centrala delarna i händelsen måste berättas först. Den av journalister mest använda berättartekniken är den som kallas för "den omvända pyramiden", där just det viktigaste i händelsen placeras högst upp i nyhetstexten. En av anledningarna till att den formen av berättarteknik är frekvent använd är för att redaktören eller redigeraren kan stryka texten bakifrån, för att på så sätt spara yta (Gripsrud, 2011).

Enligt Strömbäck (2014, s. 163) och Forsberg (2015, s. 57) menade den norska sociologen Gudmund Hernes att det råder "ett överskott av information och ett underskott av uppmärksamhet". Detta har gjort att medier utvecklat berättartekniker, för att konkretisera den rådande medielogiken, alltså varför en nyhet blir en nyhet. De vanligaste berättarteknikerna som brukar hänvisas till är "tillspetsning" då händelserna som bevakas återges kort, rakt och enkelt. "Förenklat" då komplexa skeenden undviks, alltså skrivs det förenklat. "Polarisering" för att konflikter och motsättningar skapar känslor och väcker intresse. "Intensifiering" används för att skapa dramatik eftersom våldsamma och dramatiska berättelser skapar spänning. "Konkretisering" för att göra otydliga händelser mer konkreta. "Personifiering" då enskilda människor som lyfts fram skapar identifikation (Strömbäck, 2014, s. 163; Forsberg, 2015, s. 57).

3.5 Sensationsjournalistik

Ghersettis avhandling från 2000 fokuserade på sensationsjournalistik och vad som kännetecknar den typ av berättelser i massmedierna. Avhandlingen fokuserade på två uppmärksammade fall i medierna: Prinsessan Dianas död 1997 och kidnappningen av tre svenska biståndsarbetare i Angola 1987. Enligt Ghersetti har det hävdats att nyhetsbevakningen gått från mångfaldig till enfaldig och att händelser som ansetts viktiga för samhället fått flytta på sig till följd av mer sensationsartade nyheter (2000). Ghersetti skriver bland annat följande:

Nyheter har i debatten liknats vid minidramer där underhållningsvärdet sätts före informationsvärdet, och där nyhetsberättelserna bearbetas utifrån klassiska dramaturgiska principer (Ghersetti 2000, s. 1).

De bakomliggande sensationsbaserade mekanismerna inom journalistiken som Ghersetti undersökt är relevanta för vår studie av Helikopterrånet i svensk kvällspress, då själva

brottet ofta benämns som sensationssartat och spektakulärt. Enligt Ghersetti kan skapandet av nyheter delas upp i två olika dimensioner, baserat på narrativ teori som är den fördjupande läran om berättarteknik (2000, s. 32). Dels är själva intrigen viktig, där ingår aktörerna i händelsen, i fallet Helikopterrånet, exempelvis alltså gärningsmän, offer och myndighetsutövare såsom polis och åklagare. Den andra delen lägger vikt vid de dramaturgiska grepp som skapar och ligger till grund för händelsen och berättelsen. Enligt Ghersetti kännetecknas sensationsjournalistiska nyheter av sex, olyckor, rättsröta, kriser och sport. De ovanstående ämnena prioriteras ofta före frågor som kan tänkas ha ett samhälleligt intresse.

Den undersökningsmetod som användes i Ghersettis avhandling var en innehållsanalys där mediernas rapportering kring Prinsessan Dianas död samt de tre svenska kidnappade biståndsarbetarna i Angola undersöktes. Nyhetstexterna som analyserades byggde på två separata fallstudier, där även bilder analyserades. Vad gällde språket och berättartekniken fann Ghersetti att båda berättelserna var uppbyggda på ett sätt som var typiska för vår kultur och vårt sätt att berätta historier. Det fanns en tydlig konflikt i båda fallen och aktörerna som beskrevs blev i det närmaste karaktärer i en berättelse, detta möjliggjordes genom att medierna använde ett fåtal huvudaktörer som låg till grund för berättelserna. Båda fallen ansågs dessutom vara förmedlade på ett onyanserat sätt, samtidigt som abstrakta förhållanden valdes bort (2000, s. 239). Resultaten i avhandlingen visade också på att historierna berättades på ungefär samma sätt men med skillnaden att kvällstidningarna och TV var mer sensationella i sin bevakning. Dramaturgin i själva bevakningen var mer dramatisk än hos både morgontidningarna och *Sveriges Radio*.

3.6 CSI-effekten

Dowler, Fleming och Muzzati publicerade 2006 en artikel som tar upp brottslighet utifrån aspekter av medier och populärkultur. Kontexten är främst Kanada, men även Nordamerika som helhet. De menar att samhällets bild av brottslighet formas av den exponering som sker genom medier. Människor blir matade med så pass mycket information att det blir svårt att veta hur mycket inflytande medier har på deras bild av världen. Det blir svårt att urskilja sina egna idéer och attityder från mediernas idéer och attityder. Med Kanada som utgångspunkt beskrivs brottslighet ha högt nyhetsvärde, samtidigt som genren även är en central komponent i underhållningsindustrin. Den

kanadensiska befolkningen erbjuds en mängd olika dokusåpor och realityshower där brott styr narrativet och står i fokus. Skillnaden mellan information kring brott och underhållning kring brott har blivit allt mer vag (Dowler, Fleming, Muzzatti 2006, s. 837).

Syftet med realityshower och underhållningsprogram om brott är att vara just realistiska och presenteras på det sättet. Detta leder även här till att distinktionen mellan vad som är verklighet och vad som är fiktion blir vagt. Att på ett realistiskt sätt porträttera brott, i exempelvis serier som *CSI* och *Law & Order*, har enligt de tre forskarna gett upphov till termen "the CSI effect". Större mediekanaler i Nordamerika använder sig av den här termen och dramaturgin som den baseras på för att rapportera om och skapa nyhetsstoff av "riktig" brottslighet. Enligt Surette (2015) har "the CSI effect" gjort att rättsväsendet ställt för höga krav på polisens arbete gällande bevisföring. Kraven beskrivs komma från en medierad bild över hur utredningsarbete går till. Skillnaden mellan hur brottsplatsutredningen ser ut "på plats" gentemot hur den ser ut i rapporteringen är stor (2015, s. 111).

Termen "infotainment" har också betydelse för hur medier rapporterar kring brottslighet. Surette (2015, s. 19) beskriver termen som ett redigerat och marknadsfört sätt att presentera information på ett underhållningsorienterat vis. Känslan för publiken blir att den lär sig något om världen, men i sanning lär de sig en redigerad bit av världen, bestående av nyheter, underhållning och reklam. Vidare menar Dowler, Flemming och Muzzatti att allvarliga och våldsamma brott vinklas på ett underhållande sätt för att sedan presenteras som "hårda" nyheter. Görs detta kan en händelse få stor räckvidd och spridning i likhet med Helikopterrånet:

"It may be truly said that to reach the status of national news, crime stories contain elements of extreme violence or special-interest issues that can be expected to elicit a response in a broad spectrum of media consumers." (Dowler, Fleming, Muzzatti 2006, s. 839).

3.7 Sammanfattning

I ovanstående kapitel beskrivs de olika teorier som sedan, tillsammans med metoden, kommer ligga till grund för analysen i den här C-uppsatsen. Gestaltningsteori används för att förstå språkets makt och vilka delar som väljs ut att för att gestalta olika

händelser, frågor och problem. Mediernas relation till brott beskrivs också, tillsammans med vilka kriterier som ofta finns med som komponenter i den typen av rapportering. Samtidigt som gestaltningen och mediernas relation till brott ger svar på hur en viss bild, eller frame, presenteras, ger nyhetsvärderingsteori svar på varför och vilka mekanismer som ligger bakom. Vad som faktiskt blir en nyhet, ur en enorm mängd information som flödar konstant, är viktigt att få förståelse för. Vilka delar av en händelse som ska återberättas, och vad som gör att de är värda att berätta är också beroende av sättet journalistiken berättar det på. I ett allt mer konkurrensutsatt mediasamhälle är det viktigt att sälja, därför spelar berättartekniker i nyhetsjournalistiken stor roll.

Forskningen som redovisats presenterar olika fynd kopplade till hur brottslighet och mediernas rapportering kring den, har påverkat samhället på olika sätt. Sättet som nyheter produceras har enligt forskare gett upphov till en typ av sensationsjournalistik där bevakningen gått från att vara mångfaldig till enfaldig. Det samhällsnyttiga har tappat prioritet, till förmån för det sensationella. Detta beror dock på vilket nyhetsmedium som undersöks. Gherseti (2000) menar exempelvis att kvällspressens rapportering tenderar att vara mer än dramatisk än exempelvis public service. Brottslighet beskrivs ha inflytande över underhållningsindustrin. Ett led av detta beskrivs vara "the CSI-effect" och "infotainment". Distinktionen mellan verklighet och fiktion har därför blivit allt mer vag och gjort att kraven på polis- och rättsväsendet blivit mer omfattande.

4 Metod

I det här kapitlet kommer vi presentera de metoder vi har använt oss av för att genomföra vår studie. Kapitlet innefattar metod för såväl den kvantitativa innehållsanalysen som den kvalitativa och även varför båda två tillsammans utgör en god grund för studien.

4.1 Kvantitativ innehållsanalys

Den kvantitativa innehållsanalysen bygger på en undersökningsmetod där likvärdiga och jämförbara uppgifter kan analyseras utifrån numeriska värden (Esaiasson, Giljam, Oscarsson, Towns & Wångerud, 2017). Grunden för denna typ av analysmetod är ett innehålls frekvens och utrymme i ett kommunicerat material. Exempel på detta kan vara

muntlig, skriftlig och bildmässig framställan av information. Kriterier som metoden ska uppfylla handlar om centralitet och viktighet. Exempel på detta kan finnas i rapportering kring politik. Ett argument i debatten som frekvent rapporteras om kan betecknas som ett centralt argument och en händelse som får mycket utrymme på nyhetssidorna kan anses vara en händelse som är viktig för allmänheten att veta om (Esaiasson et al., 2017, s. 198). Kvantitativ analys av ett innehåll handlar till stor del om mekaniskt räknande av innehållsliga enheter. Dessa enheter måste dock definieras för att kunna indelas i kategorier, vilket även ger metoden en aspekt av tolkning. Tolkningarna sker utifrån förutbestämda tolkningsregler för att ge ett rättvisande resultat vid räkningen (2017, s. 199).

Att använda sig av kvantitativ innehållsanalys är ett vanligt grepp inom olika forskningsområden, där medie- och kommunikationsvetenskap är en av dem. Ytterligare ett fält där metoden används är den politiska kommunikationsvetenskapen som använder kvantitativ innehållsanalys för att besvara tre typer av frågeställningar. Den första frågeställningen benämns som beskrivande, där massmediers rapportering och dess innehåll förklaras i termer av skillnader och likheter. Esaiasson et al (2017, s. 200) beskriver detta genom att ge exempel om hur medias bevakning av brottslighet har förändrats över tid. Hur rapporteringen såg ut då jämförs med hur den ser ut nu och beskrivs genom de skillnader och likheter som hittas. Den andra frågeställningen handlar om hur innehållet förhåller sig till uppställda normer. Normbildning inom mediebranschen kan exempelvis handla om hur mediekåren strävar efter att visa upp en så opartisk och saklig bevakning som möjligt (2017, s. 200). Frågan till innehållet blir således om det överensstämmer med hur det bör se ut. Den tredje frågeställningen ämnar förklara innehållet och kan i det närmaste förklaras på ett filosofiskt vis. Centralt i detta blir huruvida innehållet är beroende eller oberoende. Esaiasson et al., beskriver det på följande sätt: "En självklar tudelning i det sammanhanget är förstås den mellan innehållet som oberoende respektive beroende variabel, det vill säga mellan att använda någonting annat för att förklara skillnader i innehåll." (2017, s. 201). Exempel på detta kan vara hur nyhetskonsumenter påverkas att tycka på ett visst sätt. När ett innehåll klassas som oberoende ser man till effekter av innehållet medan ett beroende innehåll kan syfta till att förklara ett fenomen genom att belysa viktiga punkter för att fenomenet existerar.

I praktiken handlar som tidigare nämnt den kvantitativa innehållsanalysen mycket om att räkna data och strukturera den informationen på ett sätt som gör att den går att jämföra i syfte att se likheter och skillnader. Datan förs in i en datamatrix baserade på studiens förutbestämda analysenheter och vilka variabler som ska registreras i respektive enheter. Utöver detta bestäms vilka kategorier de sedan ska fördelas in i (Esaiasson et al., 2017, s. 201). För att detta ska ske på ett sätt som följer syftet med studien ska det på förhand finnas tydliga tolkningsregler eller principer för att materialet ska hamna på rätt plats i kodboken (Esaiasson et al., 2017, s. 202).

4.2 Kvalitativ innehållsanalys

Den kvalitativa innehållsanalysen används för att på ett eller annat sätt ta fram vad som är viktigt i ett innehåll. Detta sker genom noggrann läsning av texten i sin helhet, men även dess beståndsdelar och i vilken kontext den figurerar i. Att analysera ett textmaterial på detta sätt ger forskaren möjligheter att förstå texten på ett djupare plan än vad exempelvis den kvantitativa innehållsanalysen erbjuder. Vad som betonas i denna analysmetod är att se mening och vilka processer som skapar denna mening. Fenomen som förekommer i ett innehåll ges mening baserat på i vilken kontext fenomenet agerar i och kan därför inte tillskrivas en mening i sig själv. Med andra ord är kontexten viktig för att se ett innehålls mening (Esaiasson et al., 2017, s. 211).

En vanlig utgångspunkt för forskare som använder sig av kvalitativ innehållsanalys är att betrakta mening som något som är socialt skapat, snarare än något som bara finns i våra huvuden. Meningen beskrivs skapas i interaktioner och delas då istället av olika aktörer. Detta betyder dock inte att alla ser på och tolkar fenomen på samma sätt. Idéer kan av aktörer misstolkas, utmanas och omtolkas. Däremot beskrivs detta inte vara ett problem för den kvalitativa innehållsanalysen som syftar till att analysera just idéerna. Utgångspunkten är att all mening har någon typ av effekt och därmed blir relevant att undersöka. Frågeställningar som syftar till att svara på frågor kring hur, vad och vilka prioriteras högre än varför något sker. Frågorna som ställs till texten handlar därför om hur fenomen representeras och vilken mening fenomenet tillskrivs utifrån kontexten eller de involverade aktörerna (Esaiasson et al., 2017, s. 212).

Användningsområdena för denna typ av analysmetod skiljer sig och kan konkretiseras till två olika områden. Å ena sidan handlar det om att göra systematiserade

undersökningar, å andra sidan handlar det om att kritiskt granska eller göra argumentationsanalyser (Esaiasson et al., 2017, s. 213f). Denna studie syftade främst till att göra systematiserade undersökningar och därför beskrevs den typen av undersökning mer grundläggande. Systematiserade undersökningars främsta syfte är att ordna texter på ett överskådligt sätt med hjälp av tematisering. Genom att göra detta görs idéers strukturer begripliga och viktiga aspekter för förståelse lyfts fram. Detta görs oftast i kategorier, men kan inte göras utan hjälp av analytiska begrepp. Ett vanligt begrepp, som denna studie tidigare tagit upp, är ”frames” eller teorin om gestaltning (Esaiasson et al., 2017, s. 213f). Utgångspunkten i detta resonemang är att samhällsfenomen inte besitter en egen mening utan definieras utifrån på vilket sätt fenomenet ramas in på, hur det gestaltas. Aktörernas motiv är alltså inte det centrala, utan snarare hur innehållet paketeras. Esaiasson et al., (2017, s. 218f) ger förslag på hur ställda frågor till en text kan se ut. Dessa förslag handlar om hur problemet gestaltas. För vem är fenomenet ett problem och vilken karaktär har problemet? Vilka aktörer gestaltas och hur beskrivs de aktörerna? Hur gestaltas orsakerna till problemet? Hur är en eventuell lösning på tidigare nämnda problem gestaltade i innehållet?

4.3 Kombinerad kvantitativ och kvalitativ undersökning

Till grund för studien användes både en kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys. Först utfördes den kvantitativa undersökningen för att se hur fördelningen av artiklar såg ut mellan de tre aktörerna. Dessa tre aktörer innefattade polisväsendet, gärningsmännen och offer. Resultatet av den kvantitativa innehållsanalysen låg till grund för den kvalitativa innehållsanalysen då tolkningar av utvalda texter gjordes med hjälp av gestaltningsteorin. Användandet av den här kombinationen gav oss tillgång till ett resultat som gick att analysera på ett djupare plan. Dels kunde vi se på klar data som, i vårt fall, sa hur mycket utrymme en aktör gavs i rapporteringen. Dels kunde vi genom den kvalitativa metoden se hur dessa aktörer gestaltades i det givna utrymmet. Kombinationen av dessa två metoder gav således en större bild av det fält som valdes för analysen. Vi ansåg att den kvantitativa analysen gav oss en brygga in i den kvalitativa. Vi ville undersöka utrymmet som aktörerna fick, för att sedan se vad det utrymmet innebar ur ett gestaltningsteoretiskt perspektiv. Alltså ville vi undersöka vad *Aftonbladet* och *Expressen* gjorde med utrymmet som tilldelades aktörerna.

5 Material och urval

Materialet bestod av artiklar som publicerades i *Aftonbladet* och *Expressen* under perioden 2009-09-23 till 2010-10-08, alltså från det att rånet skedde till dess att den första domen föll. Sammanlagt bestod materialet av 433 artiklar där 144 artiklar var publicerade i *Expressen* och 289 i *Aftonbladet*. Sökningen genomfördes den 5 december 2018 i mediearkivet Retriever. Helikopterrånet var en mycket omskriven och rapporterad händelse i såväl svenska som utländska medier. Vår utgångspunkt var att se hur dramaturgin konstruerades, med fokus på aktörerna vilket var en avgörande orsak för varför vi valde att analysera svensk kvällspress, i form av artiklar på *Aftonbladets* och *Expressens* webbsidor. Både *Aftonbladet* och *Expressen* var först i Sverige med så kallad "tabloidjournalistik" (Allern, 2012, s. 246) och är i hög grad beroende av både lösnummerförsäljning och annonsintäkter. *Aftonbladet* är dessutom Sveriges största tidning och har således den största publiken, samtidigt som *Expressen* är dess huvudkonkurrent på kvällstidningsmarknaden. Ovanstående sammantaget med resultatet i Ghersettis studie om sensationsjournalistik från 2000, där hon konstaterade att kvällstidningarna var mer sensationslystna i sin rapportering än morgontidningarna fick oss att välja *Aftonbladet* och *Expressen*. Typiskt för vårt insamlade material var att gärningsmännen fick störst utrymme, i jämförelse med polisväsendet och offren. 170 artiklar i *Aftonbladet* och 91 i *Expressen* vinklades mot gärningsmännen, vilket gav en samlad mängd av gärningsmannavinklade artiklar på 261. Med detta som bakgrund valdes 19 artiklar ut för mer djupgående analys, 10 stycken från *Expressen* och 9 från *Aftonbladet*. Detta behandlas ytterligare i kapitel 7, Resultat och analys.

5.1 Urval och avgränsningar

Vi avgränsade oss från den 23 september 2009 till den 8 oktober 2010. Alltså från det att rånet inträffade tills det att domen föll i tingsrätten. Tingsrättsdomen offentliggjordes den 7 oktober, men vi valde att ha med en extra dag för att säkerställa oss om att få med alla artiklar i det aktuella tidsspännat. I mediearkivet Retriever använde vi oss utav tre sökord för både *Aftonbladet* och *Expressen*, sökorden var Västberga, G4S och helikopterrånet. Enligt vår bedömning ansåg vi att dessa tre sökord skulle förekomma frekvent i artiklar om rånet. I Retriever använde vi funktionen utökad sökning och skrev därefter in sökorden i rutan "något av orden", vilket gjorde att alla artiklar för perioden 23 september 2009 till 8 oktober 2010 som innehåller något av de tre sökorden dök upp

som en sökträff. Expressen hade under tidsperioden 147 artiklar som innehåller något av sökorden och *Aftonbladet* hade 289 artiklar. Vi upptäckte att i *Aftonbladets* rapportering förekom det fler uppdateringar från TT än i *Expressen*, vilket gjorde att vi fick 142 fler träffar från just *Aftonbladet*.

5.2 Variabler och tolkningsprinciper

I datamatriken valde vi att ha fem olika variabler för hur vi räknade förekomsten av aktörerna. De fem variablerna blev gärningsmännen (V1), polis (V2), offer (V3), generella artiklar om rånet (V4), irrelevanta artiklar (V5).

För de första tre variablerna valde vi att undersöka hur urvalet var vinklat. Med detta menar vi hur texten i artikeln var utformad för att låta en aktör spela, vad som kan kallas för, huvudroll i händelsen. För att tolka vem artikeln var vinklad på bestämde vi att följa förutbestämda tolkningsprinciper. Vi ställde följande frågor till texten för att tolkningen skulle vara så homogen som möjligt. De nedanstående tolkningsprinciperna är rankade i följande skala:

1. Handlar artikeln om Helikopterrånet?
2. Nämns någon aktör i rubrik?
3. Nämns någon aktör i ingress?
4. Vilken aktör nämns först i rubrik eller ingress?
5. Om 2-4 av ovanstående inte stämmer är artikeln "generell"

Tolkningsprinciperna baserades på vad som togs upp i kapitel "4.4.2 Nyhetsjournalistiken och berättartekniken" angående den "omvända pyramiden" som menar att en historia berättas genom att inleda med det som är viktigast. Om svaret på den första tolkningsprincipen var nej, hamnade den under kategori V5. Om två aktörer nämndes i samma rubrik besvarades fråga tre, om två eller fler aktörer förekom i både rubrik och ingress valde vi att ha en fjärde fråga. Om exempelvis gärningsmännen skrevs om först i rubrik eller ingress, kategoriserades det som en artikel vinklad åt gärningsmännen.

Med V4, "generella artiklar om rånet" menade vi artiklar utan tydligt aktörskap, exempelvis den första nyheten om att rånet hade skett. Med en rubrik och kort ingress

skrev både *Aftonbladet* och *Expressen* om att en attack skett mot G4S värdepå och att en helikopter hovrade över platsen. Alltså en artikel som förklarade att något hade hänt, men utan att specifikt nämna polisen, gärningsmännen eller offer. Med V5, "artiklar som inte handlade om rånet" syftade vi på artiklar som antingen inte alls handlade om rånet, exempelvis en artikel om en stöld av oxfilé på en matbutik i Västberga, där Västberga alltså var ett av våra tre sökord. En annan typ av artiklar som valdes bort var sådana där Helikopterrånet nämndes men där artikeln handlade om något helt annat. Det kunde exempelvis vara en artikel om Elisabeth Höglund som nämnde helikopterrånet kort i ett citat, där artikeln var ett personporträtt av henne.

5.3 Val av artiklar för kvalitativ analys

Tillsammans gick vi igenom artikel för artikel, vi började med *Expressen* och undersökte *Aftonbladet* efter. Vi analyserade artiklarna med hjälp av våra fem tolkningsprinciper, ett par artiklar där vi hade svårt att bestämma la vi åt sidan och återkom till senare. Tre av *Expressens* artiklar hade publicerats dubbelt i Retriever, vilket gjorde att vi tog bort tre stycken. Slutligen återstod 289 artiklar från *Aftonbladet* och 144 från *Expressen*. Som grund för urvalet till den kvalitativa studien så låg den kvantitativa innehållsanalysen. Den kvantitativa studien gav en överblick av hur artiklarna hade vinklats, men vi ville även undersöka hur aktörerna hade gestaltats, vi användes oss därför av ett målstyrt urval. Bryman (2018, s. 498) menar att många urval som görs inom kvalitativ forskning är just målstyrda på ett eller annat sätt.

Urvalsmetoden betyder att forskaren väljer materialet baserat på kriterier som står i linje med de bestämda forskningsfrågorna. Vi använde oss av ett grundat teoretiskt urval där principen är att insamlingen av data pågår tills dess att man hittat så mycket material som man behöver för att utföra analysen. Detta benämns som ett sätt att uppnå en teoretisk mättnad. Det har argumenterats för att denna typ av urvalsmetod tidseffektiviserar arbetet då överflödigt material som antingen är irrelevant eller säger likvärdiga saker som annat material, sällas bort i processen (Bryman, 2018, s. 499). För oss innebar detta att vi inte analyserade samtliga 433 artiklar utifrån en kvalitativ ståndpunkt utan stället valde ut artiklar som gjorde det möjligt att svara på de ställda frågeställningarna. Efter vår urvalsprocess återstod 19 artiklar som låg till grund för den kvalitativa analysen.

5.4 Studiens giltighet

Ett problem som vi ställdes inför var att få vår kvantitativa analys så reliabel som möjligt. När vi började överblicka vårt material insåg vi fort att de tolkningsprinciper vi skulle använda inte fick vara för subjektiva. För att öka reliabiliteten i studien var det därför viktigt att tolkningsprinciperna inte gick att missförstå, ifall att någon skulle genomföra samma mätning utifrån samma material. Därför är det möjligt att vissa av artiklarna som har kategoriserades under V1-V3 av någon annan skulle kunna anses ha haft en annan vinkel, om andra tolkningsprinciper skulle ha använts.

Tolkningsprinciperna och variablerna presenteras under materialavsnittet.

Vi valde att analysera *Aftonbladets* och *Expressens* artiklar på webben istället för deras tryckta upplagor. Vi upptäckte under vår urvalsprocess att det fanns vissa hinder med tryckta artiklar via mediearkivet Retriever. För Expressen överensstämde inte PDF-versionen av artikeln, alltså den tryckta sidan som finns tillgänglig via arkivet, med texten. Alltså kunde exempelvis en artikel om rånet i PDF-version istället innehålla tv-tablån. Vad gällde *Aftonbladet* så redovisades heller inte hela artikeln som en artikel, alltså kunde exempelvis ett mittuppslag med text på båda sidor redovisas som två separata artiklar vilket gav ett felaktigt resultat för den kvantitativa analysen. Vi ansåg inte att en studie baserat på *Aftonbladets* och *Expressens* webbartiklar var ett problem, även om båda tidningarna rent historiskt har vuxit fram i tryckt form har båda tidningarna idag en stor del av sina läsare via just sina hemsidor. I vår studie valde vi att inte skriva ut eller ta hänsyn till artikelförfattare i varken *Aftonbladet* eller *Expressen*. Vi ville undersöka tidningarnas helhetsrapportering, snarare än enskilda journalisters arbete.

Denna studie bestod av en kvantitativ, såväl som en kvalitativ undersökning, vilket innebar ett ökat krav på reliabilitet och validitet. Bryman menar att reliabilitet handlar om att mätningen som görs ska vara pålitlig och följdriktig (Bryman, 2018, s. 72). Med detta i åtanke var det viktigt att våra tolkningsprinciper var tydliga och vårt användande av dem transparenta. Detta för att den kvantitativa undersökningen av materialet skulle kunna återupprepas av någon annan än oss själva. Det var även av vikt att tydliggöra tolkningsprincipernas syfte. Gällande den kvalitativa undersökningen var vi medvetna om svårigheterna med att validera en undersökningsmetod där tolkningar är grunden för analysen. När en kvalitativ innehållsanalys med gestaltningsteori som grund

genomfördes var det därför även viktigt här att vi var transparenta i beskrivandet av våra tolkningar och analyser.

5.4.1 Forskningsetik

Forskningsetik handlar både om forskningsprocessen och om vad för konsekvenser den kan tänkas få, något som Helgesson (2015) utvecklar:

Frågor som diskuteras och analyseras är bland annat hur forskare bör bete sig i sitt forskningsutövande, vilka normer och värderingar som bör styra forskningen och, i viss mån, hur andra bör bete sig i förhållande till denna verksamhet (Helgesson, 2015, s. 20).

Enligt Bryman (2018) fokuserar en stor del av de etiska frågor som dyker upp under forskningsprocessen främst på de deltagande i själva studien. Det kan handla om frivillighet och integritet men även om konfidentialitet och anonymitet. Bryman listar flera punkter med etiska principer som handlar just om deltagare (i det här fallet aktörerna), eller människor som på annat sätt är föremål för en studie. De två punkter som vi ansåg viktiga för vår studie var frågan om deltagarna kunde “lida skada eller uppleva obehag genom sin medverkan” och frågan om det som Bryman kallar “konfidentialitetskravet” (2018, s. 170), alltså säkerställandet om att uppgifter om personerna i studien behandlas med stor konfidentialitet.

På ett övergripande plan kände vi inte att vi behövde ha några större etiska diskussioner om studien. Men vi konstaterade dock att studien skulle fokusera på kvällspressens konstruktion av Helikopterrånet och dess aktörer. Konstruktionen av aktörerna, och hur dessa gestaltades, ansåg vi vara det viktiga, inte deras identiteter. Även fast ett par av de inblandade gärningsmännen namngavs av både *Aftonbladet* och *Expressen*, valde vi att använda de fingerade namn som användes i bevakningen. Istället för att skriva ut pilotens riktiga namn använde vi “Helikopterpiloten”. Dels ansåg vi att de inblandade redan hade dömts i tingsrätt och hovrätt och även avtjänat sina straff och därmed hade “sonat för sina brott”. Vi tyckte heller inte att offentliggörandet av deras namn i studien fyllde någon relevans med forskningsfrågorna och syftet i åtanke.

6 Resultat och analys

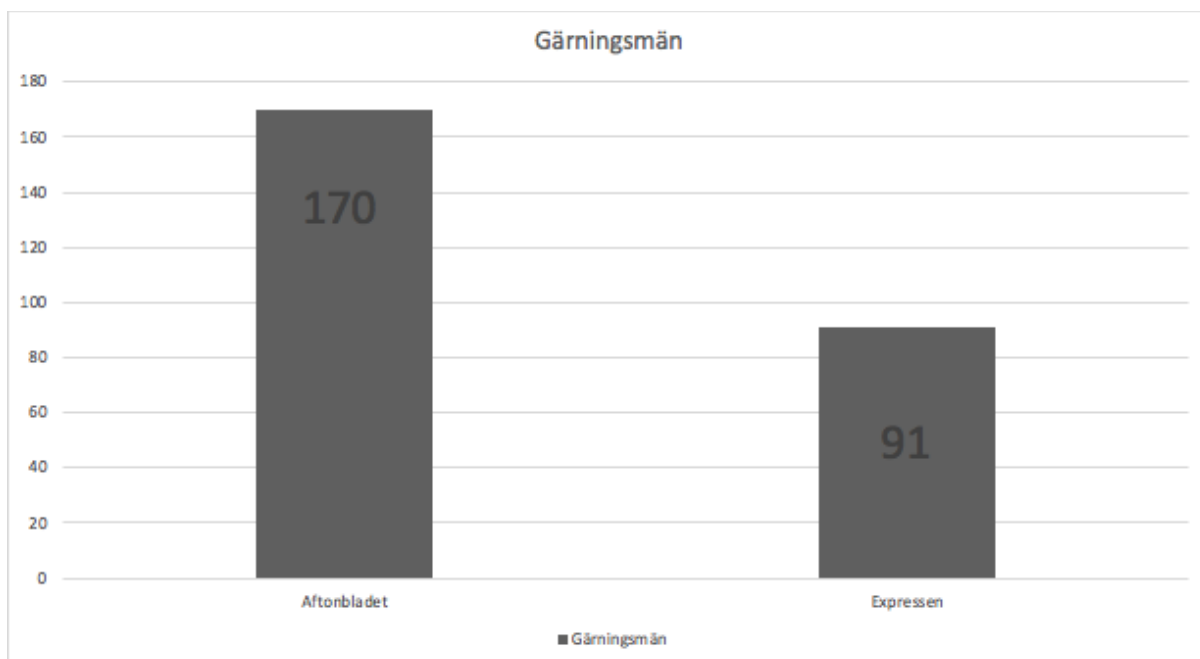
Analysen är uppdelad i två delar, den kvantitativa och den kvalitativa. I den kvantitativa delen behandlas den data som samlats in vid läsning av *Aftonbladet* respektive *Expressens* bevakning av Helikopterrånet, där artiklarna kategoriserats utefter vilken aktör artikeln vinklats mot och därmed givits utrymme. I den kvalitativa delen har vi gjort en närläsning med hjälp av gestaltningsteori av de 19 artiklar som valdes ut (se bilaga 1 för analyserade artiklar).

6.1 Kvantiativt resultat och analys

I detta avsnitt följer det kvantitativa resultatet och analys av det material som insamlats genom dataverktygen Retriever. Som tidigare nämnt har sökorden G4S, Västberga och helikopterrånet använts för att hitta de artiklar som är relevanta för studien.

6.1.1 Gärningsmännen (V1)

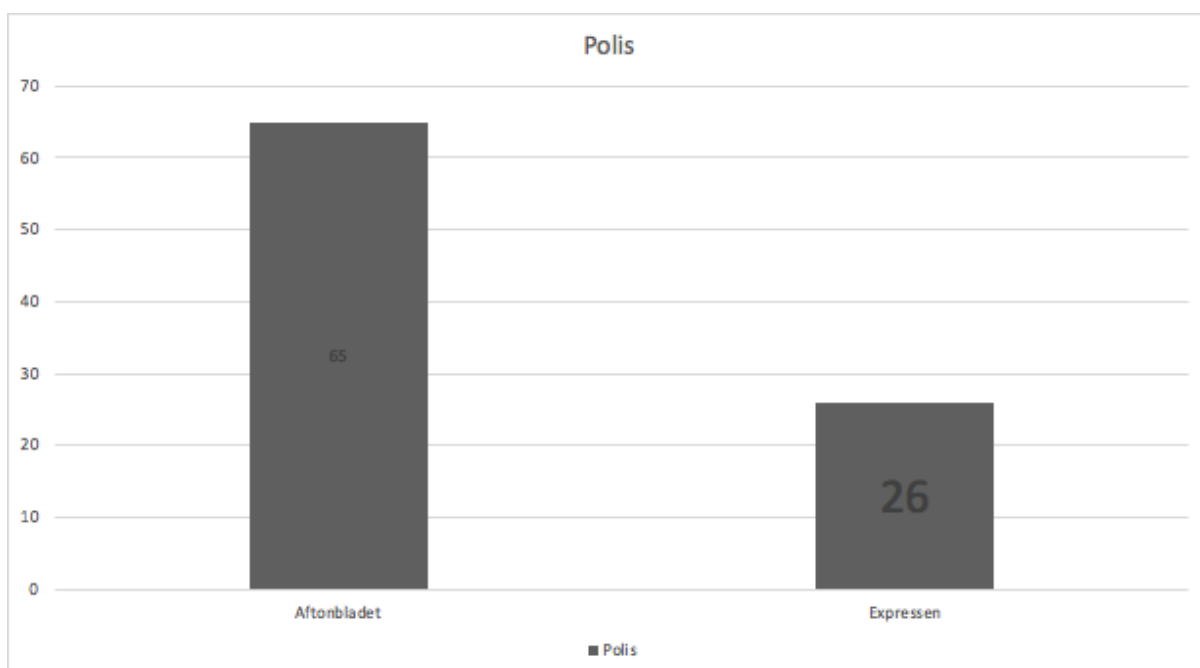
I vårt material fanns totalt 433 artiklar, 289 från *Aftonbladet* och 144 från *Expressen*. Av dessa fann vi via våra tolkningsprinciper att 170 artiklar i *Aftonbladet* fokuserade på gärningsmännen och 91 i *Expressen*, alltså 261 artiklar med gärningsmannavinkel totalt. Det utgör cirka 60 % av den totala mängden artiklar. I *Aftonbladets* bevakning av Helikopterrånets första år, utgjorde artiklar om gärningsmännen cirka 59% av innehållet. *Expressens* bevakning liknar *Aftonbladet* sett till innehållet, cirka 63% av det totala innehållet i *Expressen* fokuserade på gärningsmännen.

N=261

6.1.2 Polisen (V2)

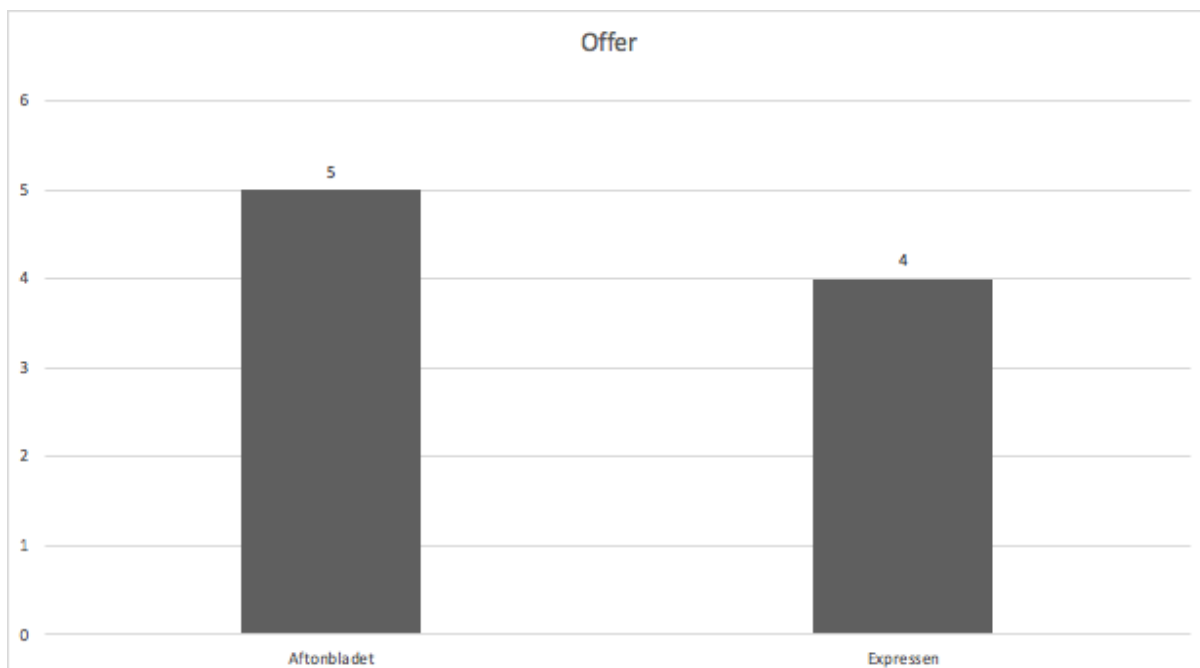
Ser man till *Aftonbladets* rapporteringen kan man konstatera att 22 % av den totala rapporteringen ägnas åt polisen. I *Expressens* fall handlar det om 18 %. Procentuellt sett förhåller sig *Aftonbladet* och *Expressen* lika även här, precis som i rapporteringen kring gärningsmännen. Även om den totala mängden artiklar skiljer i stort mellan *Aftonbladet* och *Expressen*, visar siffrorna på relativt små skillnader i vad tidningarna valde att rapportera om.

N=91

6.1.3 Offer (V3)

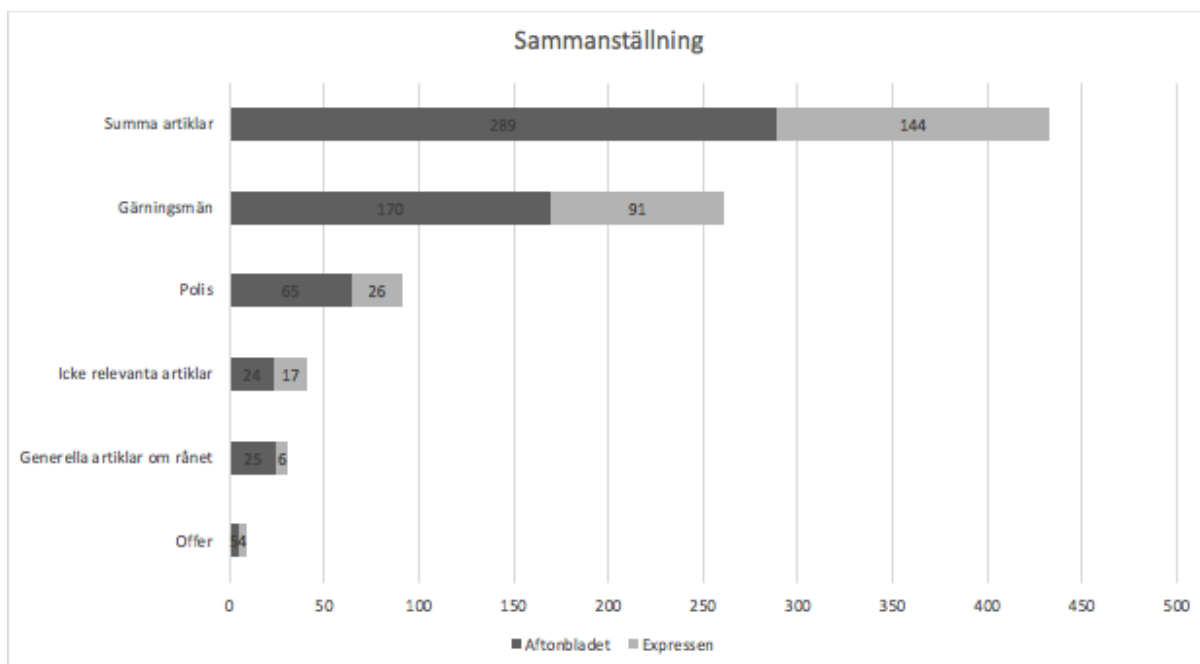
Den tredje variabeln var den som efter våra tolkningsprinciper kategoriserades in under offer. Här ser vi att bevakningen inte är lika stor som när det kommer till de två andra variabelerna. Endast fem respektive fyra artiklar i de båda tidningarnas publiceringar vinklas åt ett offerperspektiv. Det utgör i *Aftonbladets* fall 1,7 % och i *Expressens* fall 2,8 %.

N=9

6.1.4 Analys

Forskningsfrågan kopplad till den kvantitativa innehållsanalysen bestod i att se vilket utrymme de tre aktörerna fick, artiklarna fördelades efter de tolkningsprinciper som vi presenterade i vårt metodavsnitt.

N=433

Datan visar att gärningsmannavinkeln är mest förekommande. Förhållandet till polis är stort, men ännu större i jämförelse med offren. Detta kan tolkas som en nyhetsvärdering som utgår ifrån att rånarna är mest centrala i narrativet om Helikopterrånet. Rånarna spelade en central roll i bevakningen sett över tid, de fungerade som utlösande faktor i händelsen med tanke på att de var de som genomförde själva rånet, samtidigt som bevakningen på ett sätt avslutades när gärningsmännen fick sina domar i tingsrätten. Att det är just rånarna som får mest, på det sätt som vi definierar som utrymme, kan tolkas som att det är de som för historien framåt. Det är rånarna som står i narrativets centrum, utan rånarna finns det inget rån att rapportera om. Detta kan jämföras med hur ett populärkulturellt narrativ presenteras i exempelvis en film. Huvudrollen, i detta fall rånarna, får mest utrymme baserat på det faktum att historien kretsar kring dem. Antagonisten kan i Helikopterrånets fall tolkas som polisen och utgör rånarligans motpol. De ges utrymme i rapporteringen men tar inte över historien utan agerar snarare på protagonistens handlingar. Offren som ges jämförelsevis lite utrymme i bevakningen skulle utifrån detta sätt att tolka Helikopterrånet kunna betraktas som statister. De är viktiga för handlingen, men inte så pass viktiga att de frekvent figurerar i de texter som publiceras på respektive tidnings nyhetsyta. Offrens utrymme är begränsat och när de väl får plats i tidningarnas rapportering är sent in i historien.

6.2 Kvalitativt resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi redovisa för den kvalitativa analysen och resultatet. Med utgångspunkt i den kvantitativa analysens resultat, som visade att gärningsmännen skrevs om mest under tidsperioden, följt av polisen och offren, kommer vi nu visa på artiklar typiska för materialet. För att hitta exempel på dessa gestaltningar har vi använt oss av vad Gamson, enligt Entman (1993), menar är grundläggande för gestaltningsteori, nämligen att definiera problemet och se till vilka bakomliggande anledningar som finns till problemet. Utöver detta undersöks även vilka möjliga lösningar på problemet som presenteras samt huruvida det förekommer någon typ av moraliserande kring nämnda problem. De frames vi funnit är "Den inkompetenta polisen", "Kompetenta rånare", "Tv-mannen och Kampsportaren" och "Livrädda och bortglömda offer". Dessa kommer att presenteras tematiskt i avsnittet som följer nedan.

6.2.1 Inkompetenta poliser

Det här avsnittet kommer ta upp gestaltningen av polisen som inkompetent. I flera artiklar från både *Aftonbladet* och *Expressen* lyfts polisens arbete fram på ett sätt som kan tolkas som undermåligt. Ur ett berättartekniskt perspektiv (Strömbäck, 2014; Forsberg, 2015) kan det ses som ett förenklat sett att rapportera om polisens insats, något som senare i ledde till en konflikt inom polisorganisationen.

Kritiken mot den svenska polisen är massiv efter att helikopterrånarna inför polisens ögon kunde genomföra det spektakulära brottet. [...] - Det mest spektakulära i den här historien är inte rånet i sig utan att det fick pågå i 20-25 minuter utan att någon ingrep. [...] Dick Malmlund vid Svensk Handel var dock väldigt kritisk till polisen. - Att helikoptrarna inte kom upp är inget annat än skandal. Det är så naivt att man gråter. Erkänn att ni har gjort bort er, sade han med adress Stockholmspolisen.

(Expressen 24 sep 2009 *Det är så naivt att man gråter*)

Ovanstående utdrag kommer från en artikel publicerad i *Expressen*, kvällen efter att rånet inträffade. I SVT:s program *Debatt* riktade Svensk Handels Dick Malmlund kritik mot polisens agerande vid kuppen mot G4S lokaler. Här ses hur polisen beskrivs på ett negativt och passivt sätt, där det främsta problemet som målas upp är polisens oförmåga att ge rånarna en motreaktion. Bilden av polisens passivitet var något som lyftes fram i

båda tidningarna, *Aftonbladet* rubriksatte en artikel med "Polisen var helt passiv" (*Aftonbladet*, 2009). *Aftonbladet* och *Expressen* belyste inte anledningen till varför polisen var passiva i någon större omfattning, utan det konstaterades bara att passiviteten var ett faktum. Artikeln beskriver hur ett vittne sett tre eller fyra poliser sitta hukade med dragna vapen, men utan att ingripa i situationen. Bilden av polisen målades som att verktygen att ingripa fanns, men inget gjordes för att lösa problemet som hade uppstått.

Polisens inkompetens lyfts även fram genom användning av utomstående aktörer som ser på det polisiära arbetet utifrån. Hur de upplever och värderar polisinsatsen blir en central del för att gestalta polisen, dels genom Dick Malmlunds kritik, dels genom vittnets bild av hur rånet gick till. Helikoptrarna stannade på marken, polisen beslutade att inte skjuta och rånarna smet undan. Kritiken mot polisens initiala insats, kopplad till helikoptrarna, var något som fick stort utrymme i både *Expressen* och *Aftonbladet*. Föreställningen om att Helikoptrarna på ett enkelt sätt var satta ur spel är förekommande, vilket nedanstående citat hämtat ur *Expressen* visar.

Några egna helikoptrar kunde man heller inte sätta in eftersom den listige motståndaren placerat en väska med den tankeväckande texten `bomb` i dörren till polisens egen helikopterhangar.

(*Expressen* 2009-12-13 *Här stod polisen med rumpan bar*)

Kritiken beskrevs dock inte bara komma från allmänheten eller åskådare av rånet, utan beskrevs även komma inifrån polisens egna led, vilket kan tolkas som ett sätt att ge kritiken ytterligare legitimitet:

Förutom misstaget med fel värdedepå får polisen nu intern kritik för `passivitet`. Den handlar till stor del om att polisen aldrig öppnade eld mot rånarna i helikoptern när de hade chansen. - De stod på gatan nedanför och såg på hur rånarna lastade in pengar. Jag är förvånad över att de inte sköt. Det är en skyldighet att stoppa rånare på flykt, säger en polis till *Expressen*.

(*Expressen* 24 sep 2009 *Polisen vaktade fel värdedepå*)

Som det gestaltades kunde läsarna ges uppfattning om att lösningen på problemet enbart var kopplad till just polisens insats, inte till rånarna. Att rånet kunde ske från första

början berodde på polisens inkompetens och ovilja snarare än rånarnas vilja att råna. Även om rånarna i det här fallet var den aktiva aktören som utförde själva rånet, var det snarare polisens passivitet som tillät rånet att ske. Vid själva händelsen var det polisens insats som gestaltades som bristfällig i *Aftonbladet* och *Expressen*. När orsakerna om varför insatsen inte fungerat skulle förmedlas var det inte själva markarbetet som belystes i tidningarna, istället målades en konflikt upp. En polariserad bild av “riktiga poliser” och “pappersvändare” trädde fram där polisens organisation gestaltades som dysfunktionell.

En svag punkt är de högsta polischeferna. Av tradition är de administratörer, inte operativa chefer. Men sådana meriter säger ingenting om den blivande chefens förmåga att leda en krisartad händelse. Därför blir det vid större händelser ofta antingen kaos i polisledningen eller så håller cheferna sig undan.

(*Expressen 2009-09-25 Svaga chefer ligger bakom polismissen*)

Rönnegård hävdar att de höga polischeferna inte är utbildade och tränade för att leda arbetet vid större kriser. De har inte lärt sig hur viktigt det är att utlösa planen för allvarlig särskild händelse. En sådan plan består av ett batteri av åtgärder för att snabbt och effektivt komma i gång med arbetet.

(*Aftonbladet 2010-02-16 Kritik mot polisinsats i Västberga*)

Aftonbladet och *Expressens* utrymme blev en yta för konflikter, där Helikopterrånet kan tolkas vara en liten del av ett större problem. Ett par artiklar handlade om hur Helikopterrånet var ännu ett led i kritiken mot en redan dåligt fungerande polisorganisation, där rånet kopplades samman med flera andra uppmärksammade svenska kriminalfall där polisens insatser inte ansågs ha varit tillräckliga. Konflikten lyftes även upp utifrån och bildade då en politisk konflikt med polisen som slagträ. I en artikel i *Aftonbladet* med rubriken “Bodström vill sparka rikskrimchefen” (*Aftonbladet*, 2009), där den tidigare socialdemokratiska justitieministern Thomas Bodström uppmärksammades efter en intervju med TV4 Nyheterna. I just TV4 Nyheterna följde flera inslag om just konflikten mellan poliserna och mellan poliserna och politikerna, något som rapporterades om i både *Aftonbladet* och *Expressen*, något som exemplifieras med nedanstående citat.

Enligt källorna är det missnöjda poliser som ska stå bakom det påstådda sabotaget. Konflikten har fått justitieminister Beatrice Ask (M) att uttala sig under pågående utredning.

- Jag hoppas att ingen av dem har tid att skvallra i största allmänhet utan att de håller käften och gör sitt jobb, säger hon till TV4 Nyheterna.

(Aftonbladet 2009-09-29 Ask ryter till om rånutredning)

I Expressen och Aftonbladet gestaltades konflikten som något som inte bara berörde polisen utan även andra delar av samhället. Sammanfattningsvis kan citaten och de utvalda artiklarna från *Aftonbladet* och *Expressen* ses som symptom för en polisorganisation som inte fungerade som den borde. Inledningsvis lyfter båda tidningarna fram kritik mot polisens insats i samband med själva rånet, för att sedan resultera i kritik mot polischeferna och själva organisationen. Kritiken som lyftes fram kom heller inte enbart från polisen själva, utan även externt i form av aktiva och tidigare aktiva politiker, men även från ledarskribenter och andra personer som gavs utrymme i tidningarna.

6.2.2 Kompetenta rånare

Om föregående avsnitt var exempel på gestaltning från *Aftonbladet* och *Expressen* som betonade polisens inkompetens i samband med Helikopterrånet, kan detta avsnitt ses om en motpol. I samband med rånet och de närmaste dagarna efter händelsen, fokuserade en stor del av bevakningen på själva tillvägagångssättet och vilka personer som eventuellt kunde ha legat bakom gärningen. Som både *Aftonbladet* och *Expressen* gestaltade gärningsmännen framträdde både tillspetsning och intensifiering, något som enligt Strömbäck (2014) och Forsberg (2015) kan ses som två tillvägagångssätt för att bygga upp dramaturgin.

Expressen beskriver skeendet under rånet på ett sätt som gestaltar rånarna på ett närmast professionellt vis med användande av termer som 'målinriktat' och 'atletisk'.

Nedanstående citat kan också tolkas som ett berättartekniskt tillspetsat och intensifierat utdrag. Rent kronologiskt beskrivs rånarnas alla steg inne i värdedepån och en bild målas av ett väldigt snabbt och dramatiskt händelseförlopp. De anställda föses in och målinriktat spränger sig rånarna vidare, meningarna är korta vilket kan tolkas som ett sätt att intensifiera förloppet.

De maskerade rånarna föser in de anställda som inte lyckas gömma sig i ett rum och stänger in dem. Målinriktat spränger de sig fram till pengarna som förvaras i flera meter höga låsta gallerburar. Bilderna visar hur de svartklädda rånarna tar fram en stor motorkap ur en stor svart portföljliknande väska. En av dem bär också gnistskydd. Deras kroppsbyggnad är atletisk.

(Expressen 2009-09-27 *Här tar de miljonerna - unika bilder från rånet*)

Samtidigt som *Expressen* i ovanstående exempel gestaltar själva händelseförloppet, gestaltar *Aftonbladet* komplexiteten i brottet. Betoning riktas mot vilka som kan ha begått rånet och vid användning av ordet 'tung' kan en tolkning göras att syftet med detta är att framhäva rånarnas expertis. Enligt citatet finns det runt 100 värdetransportrånare i Sverige, men inte ens alla de hade varit kapabla till att begå rånet, utan bara 25. Det gestaltar ytterligare rånarnas kompetens och framhäver också att de tillhör eliten inom sin egna "yrkeskategori".

Flera poliskällor uppger för TT att av det 100-tal tunga värdetransportrånare som finns i Sverige har högst 25 personer den logistiska kompetens som krävs för att sätta en operation av den här digniteten i verket. [...] - Det är en komplicerad närmast militär logistik. Det är inte alla som kan ta sig upp och ner till en helikopter på det här viset. Det krävs nästan jägarutbildning och insatsträning, säger en av poliskällorna till TT.

(Aftonbladet 2009-09-23 *Militär precision vid helikopterrån*)

Med ord som 'logistisk kompetens', 'jägarutbildning' och 'insatsträning' kan det tolkas som att värderånare är ett yrke som vilket som helst, där en viss komplexitet av ett rån även kräver en viss kravspecifikation på själva rånarna. Surette (2015) menar att yrkeskriminalitet ibland kan porträtteras som vilket yrke som helst, något som vi fann likheter med när rånarna gestaltades som kompetenta. För mediepubliken används experter inom området för att skapa förståelse kring hur rån i allmänhet går till. *Expressen* använder exempelvis kriminologiprofessorn Jerzy Sarnecki för att visa rånarnas eventuella planer. Att de åker fast behöver nödvändigtvis inte tolkas som inkompetens utan som ett kalkylerat drag för att komma undan med så mycket pengar som möjligt:

Jerzy Sarnecki, professor i kriminologi vid Stockholms universitet, är övertygad om att rånarna kalkylerat med risken att åka fast och dömas till fängelse. [...] Därför hade de en plan: - De ville säkra pengarna och sprida riskerna. Dumpa pengar och kumpaner på olika platser. När de väl kommer ut i friheten igen finns pengarna kvar. Det är min teori. Orsaken till att de var så pass kalla beror också på att de hade en plan.

(Expressen 2009-09-29 *Så skulle helikopterrånarna lura polisen*)

Här kan ytterligare en form av tillspetsning och gestaltande av rånarnas kompetens skymtas, då det möjliga scenariot att gripas finns med i gärningsmännens beräkningar. Det som vid första anblick kan tolkas som ett problem gestaltas snarare som en styrka i rånarna, ett konsekvenstänk som gynnar bilden av rånarna som skickliga.

- De här personerna får en massa brudar och kompisar som är imponerade av dem, säger kriminologen Jerzy Sarnecki. Rånet i Västberga är redan utnämnt till det hittills mest spektakulära i svensk historia och rånarna beskrivs som innovativa och extremt skickliga superproffs som hela tiden ligger steget före.

(Aftonbladet 2009-09-27 *Experten: De rånar för äran*)

Utöver gestaltningen av gärningsmännen som kompetenta eller som i beskrivningen ovan 'skickliga superproffs', så tillskrivs deras handlingar följd effekter. Tidigare har det nämnts att rånarna troligtvis gömde pengarna som polisen aldrig kommer komma åt, men deras handlande får också andra positiva effekter som beskrivet i citatet ovan. Jerzy Sarnecki säger att deras rånande i slutändan ger dem både kvinnor och vänner, något som kan tolkas som en positiv konsekvens av deras handlande.

6.2.3 Tv-mannen och Kampsportaren

Det föregående avsnittet betonade gestaltningen av rånarnas kollektiva egenskaper och hur de beskrevs i samband med själva rånet. En annan gestaltning som syntes i båda tidningarnas bevakning var hur rånarna tog plats som historiens huvudkaraktärer, främst genom det som kan ses som kortfattade personporträtt där deras civila karriärer. Även familjesituationer och personliga karaktärsdrag stod i fokus. I rapporteringen trädde två misstänkta gärningsmän fram som vi valt att lyfta i analysen, de som kallades för Tv-mannen och Kampsportaren.

34-åringen, som bor i Roslagen, är känd i tv-kretsar. Genom åren har han arbetat bakom kameran med flera stora tv-produktioner för TV4, som Robinson, Faddergalan och Pokerfejs.

För bara någon vecka sedan kom 34-åringen hem från Malaysia, där han jobbat med Kändisdjungeln, med Tilde de Paula och David Hellenius som programledare.

(Aftonbladet 2009-09-28 *Jobbat med tv-kändisar*)

I ovanstående citat behandlas Tv-mannen, eller Helikopterpiloten som han också kallades i medierna. I artiklar i både *Aftonbladet* och *Expressen* framhävs det frekvent att han har jobbat med flera olika stora tv-produktioner, där kopplingen till kändisvärlden omnämns. Vi ser det faktum att Tilde de Paula och David Hellenius omskrivs, som ett tecken på elitcentrering, där Ghershetti (2012) menar att personer med status eller makt utgör en stor del i sensationsberättande. En artikel från *Expressen* rubriksätts med orden "Misstänkte pilotens möte med Reinfeldt" som alltså syftar på att Tv-mannen träffat den dåvarande statsministern, något som ytterligare förstärker bilden av sensationsberättandet. Detta sätt att gestalta Tv-mannen görs även gällande i fallet med Kampsportaren. Han beskrivs vara vän med den kända personen Musse Hasselvall, som används för att måla en bild av hur den misstänkte rånaren är i sitt privatliv.

Kampsportprofilen och programledaren Musse Hasselvall är bekant med honom - och säger att han har svårt att tro att han är inblandad.

- Jag ser det inte framför mig. Det är inte den killen man skulle ha med sig på en sådan grej om man säger så.

Hur menar du?

- Jag blir lite full i skratt. Den här killen är av den pladdriga sorten.

Han skulle ha berättat det för alla vid det här laget.

(Aftonbladet 2009-09-28 *Vännerna chockade*)

För att gestalta honom ytterligare som något mer än "bara" en rånare gestaltas mannen genom sitt idrottsliga utövande som en relevant figur inom sportens värld. I båda fallen med Tv-mannen och Kampsportaren sker en framställan där anhängarna inte tror att de kan vara skyldiga. I fallet med Kampsportaren kommer Musse Hasselvall till tals:

Han tränade flera pass om dagen och laddade inför en stor tävling i slutet av månaden. Nu har kampsportaren, som tävlar på elitnivå, anhållits misstänkt för helikopterrånet.

(Expressen 2009-09-28

Kampsport-stjärnan fast - misstänks för helikopterrånet)

I Tv-mannens fall kan detta skymtas i hur dennes anhöriga används för att gestalta honom som oförmögen att utföra en så pass grov kriminell handling som rånet innebär. Utöver pappan och den anhöriga som i nedanstående exempel, uttalar sig även Tv-mannens sambo och en affärskompanjon, som båda ser det som osannolikt att han kunnat utföra rånet.

- Han var på väg till Spanien, han skulle vara där i åtta dagar, säger en anhörig till Aftonbladet.

Nu sitter han i stället anhållen för det spektakulära rånet i onsdagsmorse.

- Vi är helt bedrövade, säger 34-åringens pappa.

Pappan fick beskedet att hans son hade gripits när han var ute och spelade golf.

- Jag är helt övertygad om att han är oskyldig. Varför skulle han göra sådana saker? Det är för mig en gåta, säger han.

(Aftonbladet 2009-09-28 *Jobbat med tv-kändisar*)

I båda kvällstidningarna lyfts det också fram att Tv-mannen precis avslutat en inspelning i Malaysia, vilket också kan ses som ett sätt förstärka relevansen av hans yrke, då han tydligt fortfarande var verksam inom tv-branschen. Vi tolkar det som ett sensationsartat sätt att gestalta bilden av honom, då det är tydligt att han fortfarande var verksam inom något som kan anses såväl framgångsrikt som statusfyllt. Liknande gestaltning sker i fallet med Kampsportaren, i Expressen skrivs det att han tränade inför en kampsportsmatch som skulle ske i slutet av månaden, men mitt i vad som beskrivs som en intensiv träningsperiod grips han. Samtidigt som anhörigas ord om de båda männens oskuld lyfts fram publiceras texter om hur de båda har ett kriminellt förflutet. Kampsportarens villkorliga dom och Tv-mannens dom för narkotikainnehav finns med i tidningarnas rapportering.

Kampsportsstjärnan kunde ha suttit i fängelse. För tre veckor sedan fälldes han för misshandel - men fick villkorlig dom eftersom hans liv

var så välordnat. Nu sitter kampsportaren anhållen. Misstänkt för att ha deltagit i helikopterrånet.

(Expressen 2009-09-28 *Kunde ha suttit i fängelse vid rånet*)

Under en period, då han mådde som sämst, ska hans familj ha ringt runt till olika produktionsbolag och bett dem att inte anlita 34-åringen. Så sent som förra månaden dömdes 34-åringen för narkotikabrott. På nattklubb vid Stureplan hittades civilklädda (sic) 0,3 gram kokain i hans ficka.

- Det är allmänt känt i branschen att han haft ganska allvarliga problem och att han har helikoptercertifikat så många nämnde honom som tänkbar pilot i rånet, säger en källa i branschen.

(Aftonbladet 2009-09-28 *Jobbat med tv-kändisar*)

Med denna typ av rapportering gestaltas två olika bilder av de två männen. En bild där de är oskyldiga och en där de är skyldiga. En konflikt mellan dessa två bilder skapas och blir en komponent i berättandet. Polarisering är en av nyhetsjournalistikens berättartekniker, där syftet är att skapa konflikt och motsättningar (Strömbäck, 2014; Forsberg, 2015) vilket tydliggörs med Tv-mannen och Kampsportaren, då de å ena sidan framställs av anhöriga som oskyldiga, samtidigt som deras kriminella förflutna visar en motsatt bild.

6.2.4 Livrädda och bortglömda offer

Som det kvantitativa resultatet visar riktas inte mycket av bevakningen åt den aktör som vi valt att kalla för offer. Samtidigt visade vår analys att i artiklar som fokuserade på offren var det där som känslouttryck beskrevs i större utsträckning. Strömbäck (2014) och Forsberg (2015) listade både förenkling och konkretisering som berättarteknik, något nyhetsjournalistiken använder sig av. Förenkling kan tolkas gestaltas i hur offren beskrevs som ett kollektiv samtidigt som konkretiseringen låg i att beskriva deras känslouttryck och upplevelser inne i värdedepån, samt vilka konsekvenser det fick. Gestaltningen av den grupp som befann sig inne i depån kan tolkas på ett sätt där det kan argumenteras för att de glömts bort i bevakningen. Offren porträtteras i ordalag av att de var "rädda" eller "chockade".

-Hela byggnaden skakade, jag trodde att den skulle rasa, som World Trade Center. Det berättar i polisförhör en ung kvinna som arbetade i den så kallade uppräknigen på G 4 S när rånarna sprängde sig in. På

frågan hur hon skulle gradera den rädsla hon kände på en skala från 1 till 10 svarar hon utan att tveka 10.

(Expressen 2010-08-01 *Rånoffer vittnar om dödsskräck*)

Offret gestaltas på ett passivt sätt, där personerna inne i värdedepåen endast kan titta på medan rånarna utför stöten. Handfallna porträtteras de stå bredvid och kolla på samtidigt som de beskrivs utsättas för enormt trauma. De blir en viktig komponent för att framhäva rånarnas väg i handlingen, dels från ett berättarperspektiv men även rent fysisk, vilket kan ses i följande mening från en artikel publicerad tidigt i bevakningen:

Personalen befann sig då på olika ställen i huset men ingen av dem kunde undgå att höra de höga explosionerna då rånarna forcerade sig fram i byggnaden. Enligt en anhörig till en anställd var de anställda skräckslagna och rädda.

(Expressen 2009-09-24 *Här fritas fångarna*)

I kontrast till hur rånarna gestaltas med sin civila karriär som en viktig kugge i karaktärsbyggandet målas bilden av offret på ett annat sätt, som en del av en större grupp. Gruppen offer hjälper gruppen rånare att sticka ut och kan ses som en naturlig, passiv motaktör. Offret ges inga individuella egenskaper utan gestaltas utifrån ett kollektivt perspektiv. Detta exemplifieras ytterligare genom nedanstående citat, där offren omnämns som 'några ur personalen' eller 'anställda', vilket ytterligare gestaltar bilden av aktören offer som ett anonymt kollektiv.

Målsägarrådet Max Fredriksson berättade i sin sakframställan om några ur personalen som gått i krissamtal, fått äta sömntabletter och har ångest både privat och på jobbet. Han pratade om mardrömmar och anställda som delvis tvingats byta jobb efter det de varit med om. Liv som delvis slagits i spillror.

(Aftonbladet 2010-08-11 *Personal vittnar om Helikopterrånet*)

Offren används inte bara i syfte att föra rånarnas historia framåt utan gestaltas även för att föra polisens narrativ framåt. De beskrivs förflyttas till polisstationen, utan möjlighet till invändning. Den passivitet som kan tolkas finnas hos offren i interaktionen med rånarna, finns även när de kommer i kontakt med polisen.

Alla fördes till polisstationen där de förhöordes omedelbart. En anhörig till en av de anställda berättar: - De fick sitta i förhör en lång stund och mår väldigt dåligt efter det som hänt. De uppgifter som de anställda inne på G4S nu kan lämna till polisen kan bli avgörande för att alla rånarna ska kunna gripas.

(Expressen 2009-09-24 *Här fritas fångarna*)

Detta sätt att tolka offren visar en förenklad bild av en mängd personer som möjliggörare av de andra aktörernas berättelse. Ofta används anhöriga eller advokater för att beskriva offrens känslor och upplevelse av händelsen, snarare än att enskilda offer själva berättar om rånet. Detta kan tolkas som ett tillskrivande av offren som vad Sundstedt (2005) benämner som statister. Deras erfarenheter kan ses som en viktig del i att bygga historien och dramaturgin, samtidigt som de spelade en liten roll i bevakningen.

7 Slutsats och diskussion

I detta kapitel ämnar vi besvara de frågeställningar som ställdes i syftesavsnittet. Vi ville undersöka hur Helikopterrånet framställdes i Sveriges två största kvällstidningar, *Aftonbladet* och *Expressen*. Genom vår kvantitativa undersökning fick vi fram 19 artiklar, där vi använde oss av Gamsons frågor för att se hur gestaltningen tog form. Våra två frågeställningar som vi ville besvara med vår kvantitativa och kvalitativa undersökning var följande:

- Vilket och hur stort utrymme får de olika aktörerna i kvällspressens rapportering?
- Hur gestaltas aktörerna, alltså gärningsmän, offer och polisen?

I vår analys av kvällstidningarnas rapportering av Helikopterrånet har vi funnit att dramaturgin liknar den som finns i en Hollywoodfilm. Enligt Gripsrud (2011) innehåller dramaturgin i Hollywoodfilmen en presentation av dess rollbesättning, alltså antagonister och protagonister och motsättningarna mellan dessa. Det finns två aktörer, gärningsmännen och poliserna, som står på var sin sida av berättelsen där konflikten har sin mittpunkt i själva rånet. Den kvantitativa analysen visade att gärningsmännen, sett till utrymme, kan anses spela huvudrollen i Helikopterrånet. Med Gripsruds (2011) definition av en Hollywoodfilm och Sundstedts (2005) förklaring av karaktärer, kan det

då tolkas som att rånarna är protagonisterna och polisen kan ses som antagonister. Runt omkring och vid sidan av dessa två hittar vi offren, som ges så pass mycket utrymme att de inte tar över historien, utan kompletterar den. Detta innebar ett, i relation till de andra, väldigt litet utrymme vilket visades i den mängd artiklar (9) som vinklades åt offrens håll.

I förhållande till den forskning som både Pollack (2008) och Lindgren och Lundström (2010) presenterar, där offren ofta spelar en central roll i den brottsjournalistiska rapporteringen, visar Helikopterrånet i *Aftonbladet* och *Expressen* på motsatsen. I relation till de andra två aktörerna fick brottsoffren väldigt litet utrymme. I de teorierna som forskningen presenterar kommer ofta brottsoffrens anhöriga, familj och vänner till tals, vilket inte alls förekom i rapporteringen kring Helikopterrånet i den undersökta perioden, med undantag för ett exempel. Istället var det de misstänkta gärningsmännens sociala umgängeskrets som uttalade sig i medierna, vilket även här blir ett tecken på att just gärningsmännen spelade huvudrollen i berättelsen. Enligt vår tolkning ger denna gestaltning av rånarna och dess anhöriga, en möjlighet för läsarna att istället känna sympati för rånarna. Utöver att anhöriga, vänner och arbetskollegor uttalade sig, förstärks den bilden ytterligare när rånarnas civila yrken betonades. Gärningsmännens framgångsrika karriärer framställdes tydligt i båda tidningarna, men inte utan bekymmer då flera var dömda för brottslighet tidigare vilket också poängterades av både *Aftonbladet* och *Expressen*.

I likhet med de fynd som Ghersetti (2000) gjorde i sin undersökning av Prinsessans Dianas död och kidnappningen av de svenska biståndsarbetarna i Angola, fann vi ett par tydliga aktörer i Helikopterrånet. Utöver de tre som vi på förhand hade identifierat, fann vi ett stort inslag av personifiering av aktörerna. Som vi tidigare nämnde tillskrevs de olika gärningsmännen smeknamn som senare blev vedertagna i *Aftonbladet* och *Expressen*, som "Tv-mannen" och "Kampsportaren". Enligt vår tolkning blev det ytterligare ett tecken på att just gärningsmännen spelade huvudrollen, då både polisen och offren i större utsträckning beskrevs som ett kollektiv och läsarna erbjöds därför inte samma möjlighet till identifikation med dessa. Personifieringen av gärningsmännen i både *Aftonbladet* och *Expressen*, tolkade vi även som ett tecken på sensationalism, utöver själva Helikopterrånet i sig. Framhävandet av deras yrken vid sidan av

brottsligheten, tolkar vi som ett sätt iscensätta berättelsen kring rånet som ännu mer sensationsartat.

Enligt Ghersetti (2012) tenderar nyhetsvärderingen att vara förenklad och elitcentrerad. Den betonar sensation och avvikelser samt har en närhet till publiken. Studien fann att båda tidningarna skrev om Helikopterrånet på ett sätt som vi ansåg som förenklad, framförallt vid skildringen av polisens arbete i och omkring händelsen. Få artiklar beskrev bakgrunden till varför polisen inte valde att "agera" mot helikoptern vid polisens insats. Tidningarna intervjuade vittnen på plats som hade sett polisens insats, men få artiklar fokuserade sedan på varför poliserna agerade som de gjorde. De efterföljande artiklarna som vi fann fokuserade i stor utsträckning på polisens inkompetens och dysfunktionella organisation, och inte på varför organisationen ser ut eller fungerar som den gjorde vid tidpunkten. Som vi nämnde tidigare i analysen tolkade vi det som ett sätt att skapa polarisering, med en tydlig och enkel konflikt för läsarna att följa. Ett fynd som gjordes i analysen var hur polariseringen mellan polisen och gärningsmännen lyftes till ett högre plan än att endast handla om berörda poliser och rånare. Det finns tecken som visar på att det var polisens fel att rånet från första början kunde inträffa, snarare än att det var rånarnas handlingar som gjorde rånet möjligt. En möjlig tolkning, baserat på detta, är att det används för att styrka rånarnas roll som protagonist i historien.

En tolkning som kan göras, baserat på det resultat som vår analys visar, är att i Helikopterrånet ansågs historien vara viktigare än människorna. Detta innebar att vikt lades vid hur just historien och rollinnehavarna presenterades, snarare än hur det i verkligheten gick till. Med detta sagt menar vi inte att händelseförloppet fabricerades utan att det skedde en tillspetsning av verkligheten för att göra rapporteringen mer spännande att ta del av. Egenskaper hos exempelvis rånarna lyftes fram för att göra de mer intressanta att följa och i viss mån fatta tycke för, exempelvis i hur rapporteringen fokuserar mycket på att framställa de som mer än bara rånare. Här tänker vi främst på Tv-mannen och Kampsportaren. Motsatsförhållandet mellan polisen och gärningsmännen kan tolkas gestaltas på ett sådant sätt att rivaliteten mellan de båda förhöjs och blir mer intressant att följa. Tillspetsningen och förenklingen av polisens och rånarnas relation visas i fall där polisen beskrivs stå helt handfallen inför rånarnas briljans. Om historien om händelsen anses vara viktigare än händelsen i sig kan det

tolkas vara viktigt att upphöja de aktörer som för historien framåt. Den kvantitativa analysen visade vilka dessa aktörer var och vilken aktör som inte var det. Offren gavs inte utrymme och kan därför tolkas som just denna aktör. Om rapporteringen ses på från ett perspektiv av en Hollywoodfilm kan deras roll i historien klassas som statister, där de figurerar i historien, utan en bärande roll för att berättelsen ska fungera. Enskilda offer försvinner och får snarare ingå i kollektivet av offer.

Sammanfattningsvis anser vi att studien visar på vissa former av glamorisering av Helikopterrånet i både *Aftonbladet* och *Expressen*. Dels i hur rånarna beskrivs, då deras kompetenser framhävs i båda tidningarna men också i betoningen av deras privata yrkeskarriärer, alltså framställs det som möjligt att både ha ett välfungerande jobb och råna värdetransporter på fritiden. I förhållande till de kompetenta rånarna står den inkompetenta polisen, som blev en närmast schablonartad karaktär i berättelsen. Även den kvantitativa undersökningen visar upp tecken på glamorisering enligt vår tolkning. Det begränsade utrymmet som offren får tolkar vi som en konsekvens av glamoriseringen av rånarna. Enligt vår uppfattning kan det vara svårt att skriva glamoröst om ett brott, samtidigt som offrens trauma lyfts fram. Pollack (2001) skrev om de olika roller som brottsjournalistiken kan anta i nyhetsrapporteringen, där en av dessa var ett hot mot lag och ordning genom att ha just glamoriserande tendenser i rapporteringen. Denna glamorisering kan även härledas till hur de teorier om CSI-effekten som Dowler, Fleming och Muzzati publicerade 2006. I sken av hur populärkulturella tv-program porträtterar sina historier för att kunna lösas under en timmes skärmtid har det skapats en övertro på polisens arbete. När denna övertro inte infrias i det verkliga livet, när det handlar om verkliga brott, beskylls polisen för att ha gjort ett undermåligt arbete. Utifrån vår tolkning av Helikopterrånet kan detta vara ett led av att brottet glamoriserats och rånarna uppnår hjältestatus då rättvisan inte räcker till. Istället för att se polisen som protagonist kan tolkningen göras att polisen snarare är antagonist till rånarna.

Frågan som kan ställas efter att denna tolkning och slutsats har gjorts är huruvida berättandet är viktigare än bevakningen och rapporteringen. Vad betyder detta för journalistikens uppdrag att granska och rapportera en så nära bild av verkligheten som möjligt?

7.1 Framtida forskning

Hur rapporteringen kring stora händelser ser ut är en stor del av journalistikforskning. Att se vad som prioriteras och lyfts fram i bevakningen visar indikationer på dels hur redaktioner arbetar men även hur det arbetet presenteras för publiken. Denna studie har visat hur det med hjälp av gestaltningsteori är möjligt att se på Helikopterrånet som en nyhetshändelse där ett filmiskt berättande är grunden för hur historien förs framåt. Detta gäller för hur narrativet presenterades i *Aftonbladet* och *Expressen* och intressant för framtida forskning vore därför att se hur rapporteringen av vad som kan definieras som spektakulär brottslighet ser ut i andra medier än kvällspressen, hur andra specifika händelser har gestaltats och vilka effekter det kan tänkas få på publiken. Under den tid då Helikopterrånet skedde var inte sociala medier och smarttelefoner utvecklade på det sätt som de är idag. En intressant aspekt att tillföra denna studie skulle då vara att se hur snabb åtkomst till nyheter och korta nyhetsflashar påverkar rapporteringen kring vad som kan benämnas som spektakulär brottslighet. Med sådan typ av teknik och hjälpmedel kommer publiken närmare händelsen såväl som rapporteringen. På vilket sätt påverkar detta redaktioners arbete? Hur påverkar det sättet som arbetet presenteras?

Referenser

Allern, Sigurd (2012). Journalistiken och kommersialiseringen. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.). *Medierna och demokratin* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber: Stockholm

Dowler, Ken, Fleming, Thomas & Muzzatti, Stephen L (2006). Constructing Crime: Media, Crime, and Popular Culture. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice* 48 (6): 837-850

Ekbohm, Thomas, Björkgren, Per, Nygren, Lovisa & Resberg, Bente (2016). *Människan Brottet Påföljderna: Kriminalitet och kriminalvård i Sverige* (8 uppl.). Stockholm: Natur & Kultur

Entman, Robert (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of communication* 43 (4): 51-58. Doi: 0021-9916/93/

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann, Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (5 uppl.). Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB

Forsberg, Anette (2015). *Sorgens avtryck: erfarenheter av medverkan som sörjande i journalistik om brott och olyckor*. (Diss) Stockholm: Stockholms universitet. Institutionen för mediastudier

Ghersetti, Marina (2000). *Sensationella berättelser: En studie av nyheter från Angola 1987 och om prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*. (Diss) Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation

Ghersetti, Marina (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.). *Medierna och demokratin* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Goodchild, Lauren (2009). Gang use helicopter in Hollywood-style raid on Swedish cash depot. *The Guardian*. 23 september
<https://www.theguardian.com/world/2009/sep/23/swedish-cash-depot-helicopter-raid>
(Hämtad 2018-11-12)

Gripsrud, Jostein (2011). *Mediekultur, mediesamhälle* (3 uppl.). Göteborg : Daidalos

Helgesson, Gert (2015). *Forskningsetik* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Iyengar, Shanto (2001). *Is anyone responsible? How television frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press

Jewkes, Yvonne (2015). *Media and crime* (3 uppl.) London: Sage Publications

Lindgren, Simon & Lundström, Ragnar (2010). *Ideala offer, och andra: konstruktionen av brottsutsatta i medier*. Malmö: Gleerups

Nyberg, Per (2009). Thieves use helicopter, explosives in daring cash depot raid. *CNN*. 23 september

<http://edition.cnn.com/2009/WORLD/europe/09/23/stockholm.helicopter.heist/>

(Hämtad 2018-11-12)

Pollack, Ester. (2008). Medier och brott. I Granhag, Pär Anders & Christianson, Sven Å (Red.), *Handbok i rättspsykologi*. Stockholm: Liber

Pollack, Ester (2001). *En studie i medier och brott*. (Diss) Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet

Shehata, Adam (2015). Journalistikens dagordningar och gestaltningar. I Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.). *Handbok i journalistikforskning*. Lund: Studentlitteratur

Shoemaker, Pamela (2009). *Gatekeeping theory*. New York ; London : Routledge

Strömbäck, Jesper (2014). *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Sundstedt, Kjell (2005). *Att skriva för film* (2 uppl.). Stockholm: Ordfront

Surette, Ray (2015). *Media, crime, and criminal justice : Images, realities, and policies* (5 uppl.). Stamford: Cengage Learning

Tidningarnas telegrambyrå, (2009). Militär precision vid helikopterrån. *Sydsvenskan*. 23 september. <https://www.sydsvenskan.se/2009-09-23/militar-precision-vid-helikopterran>
(Hämtad 2018-11-12)

Bilaga 1

Aftonbladets artiklar

Aftonbladet 2009-09-23 *“Polisen var helt passiv”*

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/kaMzE9/polisen-var-helt-passiv>

Aftonbladet 2009-09-23 *Militär precision vid helikopterrån*

<https://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/inrikes/a/jP32kn/militar-precision-vid-helikopterran>

Aftonbladet 2009-09-27 *Expert: De rånar för äran*

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ngLKPL/expert-de-ranar-for-aran>

Aftonbladet 2009-09-28 *Jobbat med tv-kändisar*

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/e1z4og/jobbat-med-tv-kandisar>

Aftonbladet 2009-09-28 *Vännerna chockade*

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Eob9VA/vannerna-chockade>

Aftonbladet 2009-09-29 *Ask ryter till om polisutredning*

<https://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/inrikes/a/wEd2b5/ask-ryter-till-om-ranutredning>

Aftonbladet 2009-10-01 *Bodström vill sparka rikskrimchefen*

<https://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/inrikes/a/0EvdMM/bodstrom-vill-sparka-rikskrimchefen>

Aftonbladet 2010-02-18 *Kritik mot polisinsats i Västberga*

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ngGAmB/kritik-mot-polisinsats-i-vastberga>

Aftonbladet 2010-08-11 *Personalen vittnar om helikopterrånet*

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/4dbKBV/personalen-vittnar-om-helikopterranet>

Expressens artiklar

Expressen 2009-09-24 *Här fritas fångarna*

<https://www.expressen.se/nyheter/har-fritas-fangarna/>

Expressen 2009-09-24 *“Det är så naivt att man gråter”*

<https://www.expressen.se/nyheter/det-ar-sa-naivt-att-man-grater/>

Expressen 2009-09-24 *Polisen vaktade fel värdedepå*

<https://www.expressen.se/nyheter/polisen-vaktade-fel-vardedepa/>

Expressen 2009-09-25 *Svaga chefer ligger bakom polismissen*

<https://www.expressen.se/debatt/svaga-chefer-ligger-bakom-polismissen/>

Expressen 2009-09-27 *Här tar de miljonerna - unika bilderna från rånet*
<https://www.expressen.se/nyheter/har-tar-de-miljonerna---unika-bilder-fran-ranet/>

Expressen 2009-09-28 *Kampsport-stjärnan fast - misstänks för helikopterrånet*
<https://www.expressen.se/nyheter/kampsport-stjarnan-fast---misstanks-for-helikopterranet/>

Expressen 2009-09-28 *Kunde ha suttit i fängelse vid rånet*
<https://www.expressen.se/nyheter/kunde-ha-suttit-i-fangelse-vid-ranet/>

Expressen 2009-09-29 *Så skulle helikopterrånarna lura polisen*
<https://www.expressen.se/nyheter/sa-skulle-helikopterranarna-lura-polisen/>

Expressen 2009-12-13 *Leif GW Persson: Polisen ägnar sig åt dagisverksamhet*
<https://www.expressen.se/kronikorer/leif-gw-persson/leif-gw-persson-polisen-agnar-sig-at-dagisverksamhet/>

Expressen 2010-08-01 *Rånoffer vittnar om dödsskräck*
<https://www.expressen.se/nyheter/ranoffer-vittnar-om-dodsskrack/>